

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tullii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Liber tertius

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.
Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](#)

M. TULLII CICERONIS

DE

FINIBVS BONORVM ET MALORVM,

A D

B R V T V M,

LIBER TERTIVS.

SYNOPSIS.

T Cato en Stoicorum felix defendit, Virtutem, summum bonum esse : Turpe, sumnum malum esse : Et brevis
Stoicorum sententias quadam peculiares exponit.

OLVPTATIBVS equidem, Brute, si ipsa professo loquatur, nec tam pertinacitis habeat patronos, concessuram arbitror, convictam superiore libro, dignitati, etenim sit impudens, si virtuti diuris repugnat, aut si honestis jucunda anteponat, aut pluris esse contendat, dulcedinem corporis titillarem, ex ea ve natam latitudinem, quam gravitatem animi, atque constantiam, quare illam quidem dimittamus, & si quis le finibus tenere jubeamus, ne blanditus ejus, illecebrisque impeditius disputandi severitas, quixendum est enim, ubi sit illud summum bonum, quod reperire volumus, quoniam & voluptas ab eo remota est, & eadem ferè contra eos dici possunt, qui vacuitatem doloris finem bonorum esse voluerunt. Nec verò ita ullum probetur summum bonum, ut virtute careat: qua nihil potest esse præstantius. Itaque quamquam in eo sermonis, qui cum Torquato est habitus, non remissi fuimus: tamen hæc aërior est cum Stoicis parata contentio: qua enim in de voluptate dicuntur, ea nec acutissimè, nec absconditè differuntur, neque enim qui defendunt eam, versuri in diffundendo suar, neque qui contraria dicunt, causam difficultem rapellunt. Ipse etiam dicit Epicurus, ne arguantandum quidem, & de voluptate, quod si positum ejus iudicium in sensibus, ut commonet nos fatis sit, nihil attineat doceri, quare illa nobis simplex sit in utramque partem dispensatio, neque enim in Torquati sermone quidquam implicatum, aut tortuosum fuit; nostraque, ut mihi videatur, dilucida oratio. Stoicorum autem non ignoras quām in subtile, vel spinosum portus differendi genus: idque cum Græcis, rūm magis nobis, quibus etiam verba parienda sunt, imponenda nova novis rebus nomina, quod quidem nemo medioter doctus mirabitur, cogitans, in OMNI ARTE, cuius usus vulgaris communisque non sit, multam novi-

tatem nominum esse, cùm constituantur eatur rerum vocabula, quæ in quaque arte versentur. Itaque & dialectici & Physici verbis utuntur iis, 3 quæ ipsi Græci nota sunt: geometræ vero, musici, grammatici, etiam more quodam loquuntur suo, item ipaz rhetorum artes, quæ sunt tori forenses, atque populares, 4 verbis tantum in docendo quasi privatis utuntur, ac suis. Atque, ut omissam has artes eleganteis, & ingenuas, ne officies quidem tueri sua artificia possent, nisi vocabulis ut erentur nobis incognitis, usitatis libi. Quin etiam agricultura quæ abhoret ab omnib[us] politiis & elegantiis, tamen eas res, in quibus versatur, non minus notavit novis: quo magis hoc philosopho facilius est, ars est enim philosophia vita: de qua differens artipere verba de foro non potest. Quamquam ex omnibus philosophis, 5 Stoici plurima nominaverunt. Zeno quoque eorum princeps non tam rerum inventor fuit, quam novorum verborum. Quod si in ea lingua, quam plerique ubiorem putant, concessum à Græciis est, ut doctissimi homines s de rebus non per vulgatus, inutiles verbis ute- rentur: 7 quanto id nobis magis est concedendum, qui ea nam primi audemus attingere? Etsi, quod saxe diximus & quidem cum aliqua querela no. Græcorum modò, sedetiam eorum, qui se Græcos magis, quam nostros habent volunt, nos non modo nob[is] vinci à Græcis verborum copia, sed esse in ea etiam superioris, elaborandum est. ut hoc non in nostris solem attibus, sed etiam in illorum ipsorum & consequamur, quam ea verba, quibus ex instituto veterum uitium pro Latinis, ut ipsa philosophia, ut rhetorica, dialectica, grammatica, geometria, musica, quamquam Latine in dici poterant, tamen, quoniam sibi precepta sunt, nostri ducamus. Atque hæc quidem de rerum nominibus, De iustisibus autem s[ed] penumero, Brute, veror[um] ne reprehendar, cum hæc ad scribendam, qui cum in philosophia, tum in optimo genere philosophia tantum processeremus.

2. D'heridinem corporis in illantra ex raro nomen-dicitione. Sit Pall. quinque, nisi quod immissa copula, & sic Rennat, at primus ille, accipitam agnoscit, nec verbum in illantra; quam scripturam habet in pgo. verba.

2. Sui se similes sintre iubemus.) Lectio non est sincera, nam Pall. primi poterit iubemus, sed & suis se similes iubemus. Sic certi quarti, quoniam redire iubemus. illud poterit examinandum est penitus.

3. Quia ipsi Graeca nata sunt. Nolis grandare deinceps lectorem scriptra Pall, quoniam, pessime hactenus publicati, non nesciunt quibus tam quod utrum Romanis vocabulis in dialectico physice?

4. Verba tanquam in dictando, ita Pall. pt. melius longè quam in

hunc diem, tamen in diendo, quamvis & Aldus nepos vulgari de- cendo.

5. Stoici plurima nomen-dicitione. Est à Pall. primo & tertii. & ita se ex- venuisti Lambinus, nempe novatus, coli vulgo, anniversarius.

6. De rībus non per vulgatus. Sit Victorius, sic Pall. quinque, editio e- lim per vulgatus.

7. Quoniam dubium magis.) Vulgg. quoniam id vel nobis, sed illud > istab- est Pall. pt. Gol. elimus conjecturas quoniam idem nō.

8. Consequamus, quam iustebras &c. Publicati, quoniam quod sed eam le- docem damna Pall. pt. max etiam repudi, præcipiunt, loco per- p[ro]p[ri]a, sicut Pall. testis.

processeris. quod si faciem, quasi te erudiens, jure reprehenderet. sed ab eo plurimum abluim: neque, ut ea cognoscas, quæ tibi notissima sunt, ad te mitto, sed quia facilimè in nomine tuo acquiesco, & quia te habeo & quidam studiorum, quæ mihi communia tecum sunt, existimatorem, & judicem. Attendes igitur, ut soles diligenter, ea inquit controversiam dijudicabis, quæ mihi fuit cum avunculo tuo, divino, ac singulari viro. Nam, in Tusculano cùm essèm, velleme è bibliotheca pueri Luculli quibusdam libris uti, veni in ejus villam, ut eosipic (z ufolebam) inde promeget. quòd cùm venissem, M. Catonem, quem ibi esse nescieram, vidi in bibliotheca sedentem, multis circumfusum Stoicorum libris: erat enim, ut scis, in eo inexhausta aviditas legendi, nec satiar poterat: quippe qui ne reprobationem guidem, vulgi inanem refutandam, in ipsa curia soleret legere sape, dum senatus cogeneretur, nihil opera reip. detrahens, quæ magis tum in lumino otio, maximaque copia & quasi heluari libris, si hoc verbo in tam clara re utendum est, videbatur. Quod cùm accidisset, ut alter alterum nec opinato videremus, surrexit statim. deinde prima illa, quæ in congressu fuisse: Quid, tu, inquit, huc? à villa enim, credo: &, si ibi te esse scissem, ad te ipse venissem. Heti, inquam, ludicrū commisisti, ex ube profectus, & veni ad vesperum. causa autem fuit huc veniendi, ut quosdam hinc libros promovem: & quidem, Cato, totam hanc copiam jam Lucullo nostro nojam esse oportebit, nam his LIBERIS RVM MA-
LO, QVAM RELIQVO OR NATV VILLAB DELECTARI.
est enim mihi magis curz: quamquam hoc quidem proprium tam munus est, ut ita eruditus, ut & parti, 4. & Cæpionis nostro, & tibi tam propinquo respondeat. Laboro autem non sine causa, nam & vi ejus memoria moveor
(nec enim ignoras, quanti fecerim Cæpionem: qui, ut opinio mea fert, in principibus jam esset, si viveret) & Lucullus mihi versatur ante oculos, ut cum omnibus excellens, tum mecum & amicitia, & omni voluntate, sententiaque conjunctus. Præclarè, inquit, facis, cùm & eorum memoriam tenes, quorum uterque tibi testamento liberos suos commendavit, & puerum diligis. Quod autem meum munus dicis, non equidem recuso: sed te adjungo fo-
cium, addo etiam illud, multa jam mihi dare signa puerum & pudori, & ingenio, sed atxatim vides. Video eisdem, in-
quam: sed tamen jam infici debetis artibus, quas si, eam efficerem, combiberit, ad majora veniet & paratior: sic, & quidem diligenter, sepiusque ita loquens inter nos, agemusque communiter sed residemus, inquit, si placet, itaque fecimus. Tum ille: Tu autem, cùm ipse tantum librorum habeas, quos hic tandem requirit? Commenta-
tios quosdam, inquam, & Aristoteles, quos hic sciebam esse, veni ut auferrem, quos legerem, dum essem otiosus: quod quidem nobis (at l'is) non satis contingit. Quām vel-
lē, inquit, te ad Stoicos inclinavisses, erat enim, si cujus-

quam, certè tuum, Nihil præster virtutem in bonis dyceras. Vide, nemagis, inquam, tuum fuerit: cùm te idem tibi, quod mihi videceret, non nova te rebis nomina imponere, ratio enim nostra consentit, oratio pugnat. Minime vero, inquit ille, consentit, quidquid enim prater id, quod honestum sit, expedendum esse dixeris, in bonisque numeraveris: & honestum ipsum, quasi virtutis lumen, exitinxeris, & virtutem penitus eveteris. Dicuntur ista, Cato, magnifice, inquam: sed videsne verborum gloriam tibi cum Pythone, & Aristone, qui omnia ex-
quunt, esse communem? de quibus, cupio scire, quid sentias. Ergone queris, inquit, scire, quid sentiam? quos bonos viros, forteis, justos, moderatos aut audivimus in republica suis, aut ipsi vidimus; qui sine uila doctrina na-
turam ipsam fecerit, multa laudabilia fecerunt; eos melius à na-
tura institutos suis, quā intiuī potuerint à philo-
sophia, si ullam aliam probavissent, prater eas, quæ nihil aliud in bonis habet, nisi honestum; nihil, nisi turpe, in malis: ceteræ philosophorum disciplinæ, & omnino alia magis alia; sed tamen omnes, quæ rem ullam virtutis ex-
pertem aut in bonis, aut in malis numerent, eas non mo-
dum nihil adjuvare arbitror, & neque affirmare, quo melio-
res sumus, sed ipsam depravate naturam, & nam si hoc
non obtineatur, id solum bonum esse, quod honestum sit: nullus
modo probari possit, beatam uiam virtutis esse, quod si
ita sit; & cur opera philosophia sit danda, necio si enim
sapiens aliquis noster esse possit, n̄ ego itam gloriam,
memorabilemque virtutem non magno astimandam pu-
tem. Qua adhuc, Cato, à te dicta sunt, eadem, inquam,
dicere posse, si lequereris Pythonem, aut Aristonem, nec
enim ignoras, his istud honestum, non summum modo,
sed etiam (ut tu sis) solum bonum videri, quod si ita sit,
sequitur id ipsum, quod te veile video, omnes semper
beato esse sapientis, hosne gitor laudas, & hanc eorum
sentientiam sequi nos censes oportere? Minime vero isto-
rum quidem, inquit: cùm enim virtutis hec proprium sit,
estim rerum, quæ secundum naturam sint, habere dele-
sum: qui omnia sic exequaverunt, ut in utramque partem
ita paria redderent, ut nulla selectione uterentur ejus vir-
tutem ipsum sustulerint. Istud quidem, inquam, optimè
dicas: sed quarto, & nonne tibi faciendum idem sit, nihil
dicens bonum, quod non rectum, honestumque sit, celi-
quarum rerum discrimen omne tollenti? Si quidem, in-
quit, tolleres: sed relinquo. Quonam modo, inquam,
si una virtus, unum istud, quod honestum appellas, reliqua
laudabile, decorum (erit enim notius quale sit, pluribus no-
taturis vocabulis idem declarantibus) id ergo, inquam, si
solum est bonum, quid habebis præterea, quod lequarest
aut, si nihil malum, nisi quod turpe, in honestum, indecorum,
pravum, flagitiosum, fœdum, ut hoc quoque pluribus no-
minibus insigne faciamus: quid præterea dices esse fugien-
Zzz. 3 dum

4. Ut sciebam iude primis.) Pal. pr. foliūmodō, ut sciebam deprimē-
tim. Idem statim non habet vocem inexhausta.

5. Quod hillius: I. b. 3. Cur non revocaret inventum omib[us] li-
teris in m[odis] veteri à Iosepho Scaligerio collatis, item in Palatino pri-
mo, ali[us] quod adspicitur ibi ita p[ro]t[er]a effet ut & videri possit: unde ex-
istim factum, ut in Capitaneo & Pal. quart[o] ad oram legeretur belarus,
hactenus & ceptum belus librum, in nullo existat Pali, habent enim om-
nes, belus libri.

6. Vnde ad vesperum causa autem?) Nec hec volui excludere quod ex-
istat in Pal. pr. quod quintus & sext. pars sua juventur: cū; & videri
causa easdem, inepit.

7. Et Cæpionis nuptiis. Hoc quoque debitum Pal. primo, quenadmo-
dum dudem conjectera: P. Mantius, sed non eram stabiliter libri-
tum fidis tibi omib[us] vulgaris scriptis, & hec infra.

8. Sed infra tamen ipsu debet, &c.) Scaliger noster, ad scriptis legere se
sed suffici. S. Cætio Hortensio: Usi qui combini purpura relet & suffi-
cione per us latam medicamenta quibusdam, &c.

9. Parasce: fcs & quidam diligentissime, &c.) Simenday locam ē Pal.
pr. in quo samen parasce fit. & quidam: Luck o nostra, sententia ma-

gis quadrat, quam Lambinianum, n̄ mis licenter invectum.

7. Aspicias: Ita Pal. pr. quomodo & in suis reperi Lambines,
idem paulo post ignorabat voculam ut, deinde prepositionem in-
ideoque utramque exponxi: monitus præterea à Lambino absuisse
item à suis.

8. Omnia alia mea alia; sed tamen.) Palatinus pr. costulit hec Ci-
ceronis loquacem, auferendo illud minus, quid in omnibus erat editio-
nibus, itaque facilius deinde tot mutaciones Lambini.

9. Neque affirmare.) Ab exilio revocavi hanc scripturam, quod &
Aldus & Victorius eam exhibuerint, hæretetque in Pall. sex. regen-
troces admittentes affecte.

10. Non sibi non obsecravimus id silum.) Primus Pal. non nisi hic obsec-
ratus, quod miror cor seruire missum librum.

11. Et spera Philosophia: Sic quidem Pal. tert. & sext. sed tamen
pr. sec. quart. non admittunt illud cur. quintus vero ejus loco haber-
et, quomodo & ed. V. & C. adeo ut v. deuter expungendum.

12. Noste ubi sacrandum, &c.) Sic præcipui: ē Palatini, aliis confe-
cient cum vulg. nām.

dum? Non ignorant, inquit, tibi, quid sim dicturus, sed aliquid, ut ego suspicor, ex mea brevi responsione artipe-
se cupienti, non respondebo ad singula: explicabo po-
tius, quoniam otiosi sumus, nisi alienum putas, totam
Zenonis Stoicorumque sententiam. Minime id quidem,
inquam, alienum: multumque ad ea, quae querimus, ex-
plicatio tua ista profecerit. Experiatur igitur, inquit,
eis habet haec Stoicorum ratio difficilius quiddam & ob-
scarius. nam cum in Greco sermone haec ipsa quandam
x rerum nomina novarum nova videbantur, que nunc
confusudo diuturna trivit: quid tenses in Latino fore? Facil-
limum id quidem est, inquam, si enim Zenoni licuit; cum
sem aliquam invenisset insitam, inauditus quodque ei
sepius imponere, cur non liceat Catoni? nec tamen
exprimi verbum è verbo necesse erit, ut interpres interfici-
solent, cum sit verbum, & quod idem declarat, magis uti-
statum. equidem soleo etiam quod uno Graci, si aliter
non possum, idem pluribus verbis expondere: de tamen
puto concedi nobis oportere, ut Greco verbo usamur, si quan-
domini occurrit Latinum, ne hoc ephippio, & auctoribus
potius, quam progastru, & progastru, concedatur.
quamquam haec quidem & progastru recte, & recte dicere
licebit. Bene facis, inquit, quod me adjuvas: cū illis qui-
dem, que modo dixisti, utar potius Latinis. In ceteris
subvenies, si me harentem videbis. Sedulò, inquam, fa-
ciam. **SED PORTVNA FORTVNE.** quare conata, quo
so, quid enim hoc possimus agere divinius? Placet his,
inquit, quorum ratio mihi probatur, siquolque natura
sit animal (hinc enim est ordindum) ipsum sibi concilia-
& commendari ad se conservandum, & ad suum statu-
m, & ad ea, quae conservantia sunt ejus status, diligen-
da: alienari autem ab interiori, iisque rebus, quae interitum
videantur afferre, id ita esse sic probant, quod ante quam
voluntas, aut dolor, ait gerit, salutaria appetit gaudii, a-
sperrantur; contraria quod non fieri, nisi statum suum
diligerent, interitum timerent. fieri autem non posset, ut
appeterent aliquid, nisi sensum haberent sui, & coquere, &
sua diligenter. ex quo intelligi debet, principium ductum
esse & a diligentia. In principiis autem naturalibus dilig-
endi sui plenius Stoici non putant voluntatem esse po-
mendam, quibus ego vehementer a sententia: ne, si volunta-
tem natura posuisse in iis rebus videatur, qua primazappe-
tuntur, multa turpia sequantur. satis esse autem argumen-
ti videatur, quam obrem illa, qua natura prima sunt scita, &
natura diligamus; quod est nemo, quin, cum utrumvis li-
ceat, **ARTAS. MALITIA.** & integras omnes partes corporis, quam codem usu immunitas, aut fortiora habere. re-
rum autem cognitiones; vel, si haec verba aut minus pla-
cent, aut minus intelliguntur, **SCALIGER.** appellemus li-
ter: eas igitur ipsas, propter se astutias arbitramur, quod
habent quiddam in se quasi complexum, & continens ve-
ritatem: id autem pars intelligi potest: quos delectari
videamus, etiam si eorum nihil interit, si quid ratione per
se ipsi inveniuntur: arteis etiam ipsas propter se assumendas.

putamus; cum quia sit in his aliiquid dignum assumptione,
tum quod continent ex cognitionibus, & continet quid-
dam in se ratione constitutum, & via: à falso autem assump-
tione magis nos alienatos esse, quam à ceteris rebus, que
sunt contra naturam, arbitrantur. Jam membrorum, id
est, partium corporis, alia videntur proprias etiam usum à
natura esse donata, ut manus, crura, pedes, ut ea, que
sunt intus in corpore, quorum utilitas quanta sit, à medi-
cis etiam disputatur: & alia autem nullam ob utilitatem,
quam ad quandam ornatum, ut cauda pavoni, pluma ver-
sicolores columnis, viris mammis, atque barba. Haec da-
cuntur foras Iejanus: sunt enim quasi prima elementa
nature; quibus ubertas orationis adhuc vix potest, nec
equidem eam cogito confestari: verumtamen cum de re-
bus grandioribus dicas, ipsa verba rapido. ita fit cum gra-
vior, tum etiam splendidior oratio. Est ut dicas, inquam,
sed tamen o senz, quod de te bona dilucidè dicitur, mihi
praelate dici videtur. Ittusmodi autem res dicere ornare
velle, puerile est: plane autem, & perspicue expedire pos-
se, docti & intelligentis viri. Progrediamur igitur, quo-
niam, inquit, ab his principiis natura discessimus: quibus
congruere debent, que sequuntur: sequitur autem prima
divisio hac. **Affirmabilius esse dicitur:** sic enim, ut opinor,
appellamus id, quod aut ipsum secundum naturam sit, aut
tale quid efficiat, ut selectione dignum propterea sit, quod
aliquid pondus habeat dignum affirmatione: quam ille
declaratio vocat: contraque **inaffirmabilius,** quod sit superiori
contrarium, initius igitur ita constitutis, ut ea, que secun-
dum naturam sunt, ipsa propera sumenda sint; contraria
que item reicienda; & unum esse officium (id enim appellato
est) ut se conservet in natura statu: deinceps ut ea te-
neat, que secundum naturam sunt, pellare contraria:
& que, inventa selectione, & item rejectione, sequuntur
deinceps cum officio selectio; deinde ea perpetua, tum ad
extremum contans, consentaneaque natura: in qua pri-
mum inesse incipit, 10. & intelligi, quod sit, quod vero
bonum possit dici. prima est enim conciliatio homini ad ea,
qua sunt secundum naturam, simul autem cepit intelligi
gentianam, vel notionem potius, quam appellant **exercitacio-**
illi, videlicet retum agendarum ordinem, & ut dicam, con-
cordiam: multo enim plus assimilavit, quam omnia illa, qua
primum dilexerat: 11. atque ita cognitione & ratione col-
legit, ut statueret, in eo collocatum **S V M M V M** illud homi-
ni per se laudandum, & expertendum **B O N U M**, quod cum
posito sit in eo, quod **ορθός** Stoici, non appellamus:
conveniens autem si placeat: cum igitur in eo sit id bonum, quod
referenda sunt omnia honesta facta, ipsiusque honestum,
quod in bonis ducitur, quamquam post oritur, tamen id
solum, vi sua & dignitate expertendum est: eorum autem,
qua sunt prima natura, propter se nihil expertendum.
Cum vero illa, qua officia esse dixi, proficiantur ab ini-
tia natura: ea ad hanc referri necesse est: ut recte dici
possit, omnia officia eō referri, ut adipiscamur principia natura-
rum tamen ut hoc sit bonorum ultimum, propterea quod
non;

1. **Rerum nimirum inveniuntur natura videbasur.**] Conjecturam hanc Paulus
de Manibus, scelptis suis adiuvatis prodidit Lambinus: fieri potest; sed
Palatinus non accedit; in quibus naturam non videbasur; aut naturam
non videbasur, in sexto vox **νεκαστικα** evanuit. Victorius edidit, **νεκαστικα**. Scaliger placebat, **νεκαστικα** esse, recensit
eius.

2. **Quid idem declarat magis ostentat.**] Exponxi: vocem minimeque, sed
ageademus auditorum Pall. pr. ut & ipsius sententiae venustate refra-
camen in Pall. ceteris omnibus: adeo & hec verum est, non gravissi-
mum esse distinctionem malitiam ostendere.

3. **Propositi.**] Sic tres Pall. meliores, non propositi, ut quandam cuse-
4. **Et ad ea que conservantia.**] Pall. ille pr. que que conservantia ni-
bilo detentus, si non melius.

5. **Ex quo se & sua diligenter.**] Illud & sic, non ex hac Pall. pr. & est
falsa adiunctione alienus librari.

6. **Affirmabilius Pall. quoque istud habens.** as pr. diligendus, ut Sc.

Venini item Scaligeri codex, examiner otiosior.

7. **Rerum nimirum vegetantur.**] Sic aliquor Palatini: & vero cura se-
quatur, si haec verba minus placet, fit certe plus uno verbo. Itaque
omissum merito revocavi, quemadmodum etiam bis repudi vocu-
lam aut, soles earundem membranarum; cum semel tantum repre-
sentassent edd. vulgari.

8. **Atrahantur inveniuntur ibi utilitatem.**] Lectionem minus veram, argua-
Pall. pr. in quo aliam non nullam, &c. q: o quid voluerit indicare li-
braries, nescio.

9. **Quae inveniuntur selectione.**] Obscura ista sententia, ideoque nihil comedere
audio. Veror tamen videatur scriptura Pall. primi & tertii: **Qua inveniuntur**
selectione, & item rejectione, sequitur deinceps cum officio selectionis.

10. **Ei intelligi quod est.**] Victorii editio, omnesque Pall. intelligit.

11. **Agere inca cogitatione & ratione.**] Sic Victorius & Pall. pr ac certi-
non et assupit Lambinus regresantes quod tamen in Pall. ceteris.

non inest in primis natura conciliationibus honesta actio, consequens enim est, & post oritur, ut dixi, est tamen ea secundum naturam, multoque nos ad se expetendam magis horatur, quam superiora omnia. sed ex hoc primum error tollendus est, i.e. ne quis sequi existimat, ut duo sint ultima bonorum. Ut enim, sicut sit propositum, a collineare hastam aliquo, aut ligittam, sicut nos a ultimum in bonis diximus: sic illi facere omnia, quae possit, ut collineat; huic in eius similitudine omnia sunt facienda, ut collineat; & tamen ut omnia faciat, quo propositum aequatur; sed hoc, quasi ultimum, quale nos summum in vita bonum dicimus: illud autem, ut feriat, quasi felicendum, non expetendum. Cum autem omnia officia a principiis natura proficiantur, ab iisdem necessarie est proficiunt ipsam sapientiam. Sed quemadmodum s. A. P. E. F. I. T., ut is, qui commendatus sit, quam diu, & a quo; sic minimè minum est, primo nos sapientia commendari ab iustitia natura, post autem ipsam sapientiam nobis agiorem feci, quam illa sunt, a quibus ad hanc venierimus. atque ut membra nobis ita data sunt, ut ad quandam rationem vivendi data esse apparet: sic appetitus animi, quæ ἐγένετο Græcè vocatur, non ad quodvis genus vita, sed ad quandam formam vivendi videatur data: itemque & ratio, & perfecta ratio. 3. Ut enim bistroni actio, saitatori motus, non quivis, sed certus quidam est datus: si vita agenda est certo genere quodam, non quolibet: quod genus convenientis contentareque dicimus, nec enim gubernationi, aut medicinæ similem sapientiam esse arbitratur, sed actioni illi potius, quam modo dixi, & salutationi, ut in ipsa arte infest, non foris petatur extrellum, id est, artis effectio. & tamen est etiam alia cum his ipsiis attributis sapientia dissimiliatio; propterea quidam in illis, quæ recte facta sunt, non continentur eamque omnes partes, & quibus constant, quæ autem mos aut recta, aut recte facta dicamus, si placet, illi autem appellant *ρητορική*, omneis numeros virtutis continent. sola enī sapientia in se tota conservata: quod idem in ceteris artibus non sit. Inicit autem medicinæ, & gubernationis ultimum cum ultimo sapientia comparatur. Sapientia enim & animi magnitudinem compl. Ait, & iustitiam, & ut omnia, quæ homini accident, infra se esse judicet: quod idem in ceteris artibus non contingit. Tenere autem virtutes eas ipsas, quarum modò mentionem feci, nemo poterit, nisi statuerit, nihil esse, quod intereat, aut differat aliud ab alio, præter honestam, & sapientiam. Videamus nunc, quam sint præclarissima illa illis, quæ jam posui, consequentia, cum enim hoc sit extrellum (enī enim, credo, me jam dixi, quod τίλας Græcus dicat, Id dicere tum extrellum, tum ultimum, tum summum: licet biteriam finem pro extremo, aut ultimo dicere) cum ergo hoc sit extrellum, congruentia naturæ, convenienterque vivere, necessario sequitur, omnis sapientis semper felicitate, absentia, fortunata vivere, nulla re impediti, nulla prohibiti, nulla egere. Quod autem continet non magis eam disciplinam,

de qua loquor, quam vitam, fortunasque nostras; id est, ut, quod honestum sit, id bonum solum judicemus. Potest id quidem fuisse, & copiosè, & omnibus electissimis verbis, gravissimisque sententiis rhetorice & augeri, & ornari; sed conscientia me Stoicorum, brevia, & scuta delectant. Concludunt igitur corum argumenta sic: Quod est bonum, omne laudabile est, quod autem laudabile est, omne honestum est, bonum igitur quod est, honestum est. Satisne hoc conclusum videtur? Certe, quod enim efficiebatur ex his duobus, quæ erant summa, in eo vides esse conclusum, duorum autem, è quibus effecta conclusio est, contra superius dici solet, Non omne bonum est laudabile. Et nam quod laudabile sit, honestum esse conceditur. Illud autem per absurdum, Bonum est aliquid, quod non expetendum sit aut expetendum, quod non placens: aut, si id, non etiam diligendum. ergo & probandum ita etiam laudabile, id autem honestum sit, ita sit, ut, quod bonum sit, id etiam honestum sit. Deinde quero, Quid à vix de misera vita possit gloriarci, aut non de beata & de sola igitur beata. ex quo efficitur, gloriatione, ut ita dicam, dignam est beatitudinem: 7 quod non possit quidem nisi honesta vita jure contingere. ita sit, ut honesta vita, beata vita sit. & quoniam is, cui contingit, ut jure laudetur, habet insigne quiddam ad decus, & ad gloriam, ut ob ea, quæ tantum sunt, beatus dici jure possit: idem de vita talis viri rectissime dicitur. ita, si beata vita honestate ornatur: quod honestum est, id bonum solum habendum est. Quod vero negari nullo modo possit, quem umquam stabili, & firmo, & magno animo, quem fortem virum dicimus effici posse, nisi constitutum sit, non esse malum dolorem? Ut enim qui morientur in malo penit, non potest eam non simere: sic nemo ultra in te potest id, & quod malum esse decernit, non curare, idque contempnere: quo positio, & omnium assentiu approbat, illud effluitur, cum, qui magno sit animo, atque forti, omnia, quæ cadere in hominem possint, despiceret, & pro nihil putaret, quæ cum ita sint, effectuata est. Nihil malum, quod turpe non sit. Atque iste vir altus, & excellens, magno animo, verè fortis, intra se omnia humana ducens, insinuans, quem efficeret volumus, quem quarimus certe, & confidere sibi debet, & sua vita & acta, & consequenter: & bene de se judicare, statuens, Nihil malum posse incidere sapienti. Et quo intelligitur idem illud, solum bonum esse, quod honestum sit; idque esse beatè vivere, honestè, id est, cum virtute vivere. Nec vero ignoro varias philosophorum fusiles sententias, corum dico, qui sumnum bonum, quo & ultimum appello, in animo ponerent, quas quamquam vitiosè quidam fecuti sunt, tamen non modo his tribus, qui virtutem a summo bono segregaverunt, cum aut voluptatem, aut vacuitatem doloris, aut prima natura in summis bonis ponerent, sed etiam alteris tribus, qui mancam fore putaverunt, sine aliqua accessione, virtutem, ob causam rem trium carissimorum rerum, quas supradicta dixi, singulis

Zzz 4.

singulas

1. Ne quis sequi existimat. Ita Lambini membranæ, ita Palatini Principis numero quatuor: statimque tantum duo ab illo vulgato ne quis sequi existimat.

2. Collinare hastam aliq[ue].] Nolui discedere ab editione Victorini, alio enim collinare; quomodo ferat Pall. nostri, nisi quod tert. collinare, quare, collinare. ac primus illi differet habet collinare; quod tandem magis competere in sequenti concurrit, quam probare debeam lectionem, necio, sic fieri non est amissus; proferit mihi jam seni: nam justitiam sane aliquid ignorare, surpiscitissimum, itaque ipsa difuerat.

3. Ultimum in brevi diximus.] Nil reperio auxilii in Pal. pr. responderetur vulgatis: solummodo habet hec dictum, & statim responde, pro publicato ejus, denique non agnoscerit illud ut ante canticum secundo possumus loco. Scilicet ger adserit plus bracca in ejus, cum vocibus sequentibus supremo non compateret in rati suo, & statim loco respondebat, sum, denique ex eod. veteris restabat, nec summum bracca in rati

bracca: illud sine d. alone dicimus.

4. A quicunque minime, &c.] Sic Lambinus fecit, hoc est, rotesto fr. quod & in Pal. tert. sed prime Pal. profructus abest; neque ulio modo requiriatur.

5. Ut enim bistroni alii saltantem mercede,] Quidam volent, alii saltantem mercede, sed non habent faventes membranas.

6. Nam quod laudabile sit, honestum esse conceditur,] Edidicat hoc modum quidem Lambinus, sed dubiam est conjecturam an eis membranas, at nunc ita quoque legi in Pal. pr. testor.

7. Quidam vero peccat quidem, &c.] Vox quidem non videtur in Pal. pr. ac restat ea in Pal. ceteris; & quibus habet sec. quidem invenit & ita p[ro]p[ter]e, quod & restat in quart. quinto, sexto, habetque suam hec quoque sententiam minimè ab iurdicione pendebat accusatores.

8. Quidam malum esse dicitur, & Pal. pr. dicitur, inclusus.

singulas addiderunt: his tamen omnibus eos antepono, & cujusmodi sunt, qui summum bonum in animo, atque in virtute posuerunt. Sed sunt tamen perabsurdi & ii, qui, *omniscientia vivere, ultimum bonorum, qui nullam rerum differentiam esse dixerunt, atque ita sapientem beatum fore, nihil aliud alii momento ullo anteponentem: ut quidam Academici constituisse dicuntur, exirenum bonorum, & summum munus esse sapientis, obfistere vijs, assensu quoq[ue] iuos firmè sustinere.* His singulis copiose respondet solet sed que perspicua sunt longa esse non debent. Quid autem apertius, quam, si selectio nulla sit ab iis rebus, que contra naturam sunt, earum rerum quæ sunt secundum naturam, tollatur omnis ea, quæ queratur, laude turque prudentia? Circumscriptis igitur iis sententiis, quas posui, & iis, quæ similes earum sunt, relinquitur, ut summum bonum sit, VIVERE, scientiam adhibentem earum rerum, que natura eveniant, felicem, quæ secundum naturam, & si quæ etiam contra naturam sunt, rejicientem. id est convenienter, congruentemque natura vivere. Sed in certis artibus cum dicatur artificiosè, posterum quodammodo, & consequens putandum est: quod illi *ēm̄p̄t̄iūm̄ p̄t̄m̄* appellant. quod autem in quo sapienter dicimus, & id ad prime rectissime dicitur *quidquid enim à sapiente proficiatur, id continuò debet expletum esse omnibus suis partibus in eo cuius ponitum est id, quod dicimus esse expetendum, nam ut, PECCATUM EST patrem prodere, parentes violare, & a depeculari, que sunt in effectu: sic timere, sic incere, sic in libidine esse, peccatum est, etiam sine effectu.* verum ut hæc non in posteris, & in consequentibus, sed in primis consilio peccata sunt: sic ea, quæ proficieuntur a virtute, iusceptione prima, non perfectione, recta sunt iudicanda. Bonum autem, quod in hoc sermone coties usurpatum est, & id etiam definitione explicitur, sed eorum definitiones paulum oppido inter se differunt, & tamen codem spectant. Ego assertor Diogeni, qui *bonum* defineo, id, quod esset natura absolutum, id autem legiens, illud cuius quod prodest (*ἀφέλημα* enim sic appellemus) motum, aut ita- dom esse dixi, è natura aboluta. Cumque rerum notiones in animis fiant, si aut uli aliquid cognitum sit, aut conjunctione, aut similitudine, aut collatione rationis; hoc quarto, quod extreum posui, & bonum, mortis facta est. cum enim ab iis rebus, que sunt secundum naturam, ascendit animus collatione rationis, tum ad notionem boni pervenit. Hoc autem ipsum bonum, non accessione, neque crescendo, aut cum ceteris comparando, sed propria via & sentimus, & appellamus bonum. Ut enim mel, eti dulcissimum est, illo tamen proprio genere saporis, non comparatione cum aliis, dulce esse scribitur. sic bonum hoc, de quo agimus, est illud quidem plurimi estimandum, sed ea ultimæ genere valer, non magnitudine, nam cum ultima, quæ *agia* dicitur, neque in bonis numerata sit, neque iuslusa, nō malis: quantum cumque eo addideris, in suo genere manebit, alia est igitur propria estimatio virtutis; quæ genere, non crescendo, valet. Nec vero perturbatio de antitorum, quæ virtutem insipientium miseram, acer-

bamque reddunt: quas Græci *πάθη*, appellant (poterat ego verbum ipsum interpretans, *morbos* appellare: sed non conveniret ad omnia: quis enim misericordiam, aut ipsam iracundiam, morbum sollet dicere? at illi dicunt *πάθη*, sit igitur *perturbationis*, qua nomine ipso virtus declarari videtur: nec haec perturbationes vi aliqua naturali inservent: & oīnesq[ue] hæc sunt generis quatuor, partibus plures, ægritudo, formido, libido, quanque Stoici communis nomine corporis, & animi, *πάθη* appellant, ego malo *causam* appellate, quasi genitentis animi etiam voluptriam. perturbationes autem nulla natura, vi commoventur: omni aqua sunt opiniones ac *judicia levata*, itaque his laiens temper vacabit. Omne uteum, quod honestum sit, id est propter se esse endum sommum nobis est cum multorum aliorum philosophorum sententiis. præter enim res disciplinas, quæ virtutem a summo bono excludunt, criteris omnibus philosophis hæc est euenda sententia, maxime tamen his Stoicis, qui nihil aliud in bono um numero, nisi honestum, esse voluerint. Sed haec quid me sit perfidis, & perexpedita detinio. *QVIS EST ET NIM, AVT QVIS VMQVAM FUIT* aut avaritia, tam audenti, aut tam frenatis cupiditatibus, ut eandem illam em, & quam adipisci lete quovis velit, non multis partibus malit ad esse, etiam omni impunitate proposita, sine facinore, quam illo modo pervenire? *QVM VERO UTILITATEM, AUT QUEN TUTUM PERTECENTES, SCIRE CUPIMUS, ILLA, QUAE OCCULTA NOBIS SUNT, & QM MOVEANTUR, QUIBUSQUE DE CAUIS EA VEL ENTUR IN CELO, & QVIS AUTEM TAM AGILEBIBUS INSTITUTIS VIVIT, AUT QVIS CONTRA STUDIA NATURÆ TAN VEHEMENTER OB-DURAVIT, UT A REBUS COGNITI DIGNIS ABHORREAT, CASQUE FINI VOLUPTE, AUT UTILITATE ALIQUA NON REQUIRAT, & PRO NIHIL PATERET, AUT QVIS EST, QUI MAJORUM, AUT AFRICANORUM, AUT EJUS, & QUEM TU IN ORE SEMPER HABES, PROVI MEI, CETERUM RUMQUE VIROVIUM FORTIUM, ATQUE OMNI VIRTUTE PRÆSTANTIUM, *satis, dilla, confita cognoscens*, nulla animo afficiatur volupitate? quis autem honesta in familia institutus, & educatus ingeniu, noui ipsa turpitudine, etiam sciam laura non sit, offenditur? quis animo aquo vdet eum, quem impure, ac flagitiis petet vivere? quis non odit sordidos, venos, leveis, futileis? Quid autem dici poterit, si turpitudinem non ipsam per se fugiendam esse statuerimus, quo minus homines tenebras, & soliditudinem nati, nullo decoro se abstineant, nisi eos per se foeditate sua turpitudine ipsa deterret? Innumerabilia dici possunt in hanc sententiam: sed non necesse est nihil est enim, de quo minus dubitari possit, quam honesta, experienda per se, & eodem modo turpia, per se esse fugienda. Constituto autem illo, de quo ante 12 diximus, quod honestum sit, id est solum bonum: intelligi necesse est, pluris id, quod honestum sit, estimandum esse, quam illa media, quæ ex eo comparentur. STYLITIA M autem, & temeritatem, & iniquitatem, & intemperiam cum dicimus esse fugienda propter eas res, quæ ex ipsis eveniant, non ita dicimus, ut cum illo, quod positum est, solum id esse malum, quod turpe sit, hæc pugnare videatur oratio: propter quod*

2. Consequentes sunt: Et Lambino, communis enim lectio, *ca-piuntur sunt*; quomodo & Pall. quinque nam primus noster hoc cumulus est: haberisque tantum; et auct. postea mod. Jane.

2. Et ha quæcumq[ue] ter. Pal. pr. & Scalig. & sic quæ similes, mox vero tandem vocaliter non agunt, ubi vulgo est; & si quæ ipsam contra dicunt, tunc quam & objectit Lambinus.

3. Id adprimere est me dictum. Et Pal. pr. à quo non recessuallisti, quām quod apprime; quomodo & Vict. ed. nam Lambinus, apprimere dicitur.

4. Et definitione explicatur.) Non admodum displicat scriptura Palatini pro exploratori.

5. Et non nisi a scilicet. Recentius etsi: *generum*; sed alterum est in Victoriano, habentque Palatinus, nos scilicet: *oīnes* Scilicet *estimatio* posuit, *bonum* *bonum*, *noīs* *scilicet* *fatuam* est.

6. Quæcumq[ue] ha frater genere quatuor.) Pal. pr. non habet illud he. pe-

nitus enim era sum est à manu emendatrices.

7. Quam adipisci facere quæcumq[ue] dat.) Satisfacit judicio meo magis quod est in Pal. pr. Ieo quartus quæcumq[ue] adipisci.

8. Quæ invenimus.) Lambinus, qui invenimus, sed melius Pall. quæcumq[ue] invenimus: nisi maius cum codice Scaligerano, quando invenimus: quæ verius videbor: utique cum mox præferant Pall. omnes responsum: non refutare.

9. Quem tu semper in ore habes.) Si fides Palatino primo, vox habet spiratio eis, adjecta à scilicet loquendi sententia.

10. Pateret si imp. non ipsam per se fug. statueremus.) Et aliquot Pall. neque longe auctor quidam, quæ constulit Lambinus, vulgaci, poterat. Et statueremus.

11. Diximus quadruplicem sit. Non minus roget Palatinus pr. his. sum est.

quod ea non ad corporis incommodum referuntur sed ad turpis actiones, quae oriuntur, è vitis, quas enim Græci *ριγοίς* appellant, *vina mala*, quām malitia nominare i. *Nx tu, inquam, Cato, verbis illustribus*, & id, quod vis, dclarantibus. Itaque mihi videris Latine docere philosophiam, & ei quasi civitatem dare: quod quidem adhuc peregrinari Roma videbatur, nec offerte se lefe noctis sermonibus: & ita maxime propter literatae quandam & rerum, & verborum tenacitatem. Scio enim esse quosdam, 3 qui quavis lingua philosophari possint, nullis tam varietibus, nullis definitionibus: utuntur, i. quae dicunt, ea se modò probate, quibus natura tacta afficiatur. Itaque in rebus minime obscuris non multus est apud eos diffundend labor. Quare attendo te studiouse, & quæcumque rebus iis, de quibus hic sermo est, nomina imponis, memoris manu enim erit: idem istis fortasse jam utendum. Virtutibus igitur rectissime in hi vident, & ad coniuctudinem nostræ orationis, vita posuisse contraria. quod enim virtutepotabile est per se ipsum, ideo ipso virtutum nominatum puto, vel etiam à virtute dictum virtutepotari. Sin *ριγοίς*, *μαλιάς* diximus, ad aliquid nos unum certum virtutum conlectudo Latina traduceret, & nunc omni virtutum virtutem contraffice nomine opponitur. Tuus illi: His igitur ita ponitis, inquit, sequitur magna contentio: & quam tractaram a Peripateticis molitus (est enim eorum consuetudo dicitur non satis acuta, proprie gationem Dñi Greci) Carneades tuus egredia quadam exercitatione in dialecticis, summaque eloquentia, rem in summum discrimen adduxit: propterea quod pugnare non deflit, in omnib[us] hac questione, que de bonis, & malis appetitur, non esse rerum Stoicis cum Peripateticis controversial, sed nominum. mihi autem nihil tam perspicuum videtur, quam has tentias eorum philosophorum re interser magis, quam verbis dissidere: 7 majorem multo inter Stoicos, & Peripateticos retinere aequaliter. non discrepantiam, quam verborum, quippe cum Peripateticis *omnia*, quæ ipsi bona appellant, pertinere dicant ad beatè vivendum: & nocti vero, quod estimatione omnino aliqua dignum sit, complecti beatam vitam potest. An vero certius quidquam potest esse, 9 quam illorum ratione, qui dolorem in malis ponunt, non possent sapienter esse, cum ecclœto torquatur eorum autem, qui dolorem in malis non habent, 10 ratio certe cogit, ut in omnibus tormentu conservetur beata vita sapienti. Etenim h[ab]it[us] doloris eodem tollerabilius patiuntur, qui excipiunt eos pro patria, quam quileviore de causa: *epino facit, non natura, vim dolozis aut maiorem, aut minorem.* Ne illud quidem est contentaneum, ut si, cùs tria genera bonorum sint, quæ sententia est Peripateticorum, eo beatior quisque sit, quo sit

corporis, aut externis bonis plenior, ut hoc idem approbandum sit nobis, ut quipula habeat, quæ in corpore magni estimantur, sit beatior. illi enim corporis commoda compleri vitam beatam putant: nostri nihil minus, nam cum ita placeat, ne eorum quidem bonorum, quæ nos 11 bona natura appellemus, frequentia beatiora vitam fieri, aut magis expetendam, aut pluris estimandam; certe minus ad beatam vitam pertinet multitudine corporis commodorum, etenim si & SAPERE, expetendum sit, & VALERE, conjunctum utrumque magis expetendum sit estimatio- ne dignum, pluris sit conjunctum, quām si pere ipsum separatum, nam qui valitudinem 12 estimatione aliqua dignam judicamus, neque tamen eam in bonis ponimus, idem confessus, NULLA M ESS[IT] tantam estimationem, usq[ue] ea virtuti anteponatur, quod idem Peripateticis non tenet: quibus dicendum est, quæ & honesta æth[os] sit, & si ne dolore, eam magis esse expetendam, quam se esset eadem estio cum dolore: nobis alter videatur. recte, secusne, potest, sed potest rerum major esse diffensio? Ut enim obscuratur, & obfunditur luce soli lumen lucis; & ut intermit magitudine maris Aegae, Itilia muris; & ut in divitiis Croci, teruncit accessio; & gradus unus in ea via, quæ est hinc in Indianam: sic, cum sic sit bonorum finis, quem Stoici dicunt, omnis ista 13 rerum in corpore literatum estimatione splendore virtutis, & magnitudine oblicetur, & obviant, atque intereat necesse est. Et quemadmodum oporintus (sic enim appellemus *διατελέσθαι*) non sit major productione temporis (habent enim suum modum quacumque oportua dicuntur) sic recta effectio: κατεύθυντο enim ita appetio, quoniā rectum factum (*κατεύθυντο*) recta igitur effectio, item convenientia, denique ipsum bonum, quod in eo positum est, ut natura consentiat, crescendi accessionem nullam habet. ut enim oportunitas illa, sic, hac, de quibus dixi, non sunt temporis productione magiora, ob eamque causam Stoicos non videtur ostendil, nec magis expetenda beata vita si sit longa, quam si brevis: ut utrumque simili. ut si cothurni laus illa esset, ad pedem apte convenire, neque multi cothurni paucis anteponentur, nec maiores minoribus: sic quorum omne bonum convenientia, atque opportunitate finitur, nec plura paucioribus, nec longinquiora brevioribus anteponentur, nec vero satis acutæ dicunt: Si bona valitudo plani affirmanda sit longa, quam brevis, sapientia quoque usus longissimus quicunque sit plurimi, non intelligunt, valitudinis estimationem spacio judicari: virtutis opportunitate: ut videantur 14 qui illud dicant, idem hoc esse dicturi, bonum mortale, & bonum partum, meliorem longum esse, quam brevem, non vident, alia brevitatem

Zzz 5

pluris

1. *Natu, inquit, Cato.* Siccum aliorum miss. Pal. pr. nam editi inventi. H[ab]it[us] doloris.

2. *Semperib[us] ipsa maximè.* Non recedit ab hac scriptura Pal. pr. acero iomnes accedunt Lamb. habentque & ipsa Scalig. indicat suos tantum in mis. suo sermone b[ea]tis proprie. unde singebat, semperib[us] ipsa proprie.

3. *Quæcumque lingua.* Vt et editio, aliorumque quæcumque, sed prior exstat in Aldina vidente, et nunc Pal. pr.

4. *Vnde ut ipsa dicitur ea semper.* Redintegravit locum hunc controverzion Pal. pr. antea legebat, nimirum ipsa dicens plurimumque fæcilius negotiis Paulus Man.

5. *Nam omni virtutis virtus.* Greci. Longè planius ista Pal. pr. quidem vulgariter, hoc omnius, & vero sit etiam maritus Aldi Nepos, quod patet ergo quæ experientia nostrum esse in libro vereat. Scal. videtur reperisse in veteri: no, hoc enim virtutis conratio nomine opponit.

6. *Quæcumque tractat a Peripateticis nullius est nisi ratiocinatio.* I. In scripturis, ita dicitur, mus mori a gloriâ Pol. pr. quare, quæcumque sine omni gratia prius publicati: quæ per tristitia isti a Peripateticis nullius. efficiuntur.

7. *Magnam multe inter distinet & Peripateticis rerum sit aequaliter.* Nam haec pulchra iugio à ral. pr. laudat idem admodum certe vi, gallo, neque multe habens St. & Perip. rerum omnia ratiocinatio, nostram quoque firmat Scal. liber, si quod is, anima.

8. *Nostri vero, quæ estimant omnia alijs quæ dignum sit complecti.* Greci. Lectio non bona, nam primum sali, omnes recte habent, complecti; quod

8. in Ald. veteri, proterea palpit. reponit: *τισθι νον quid est enīi estimauisse aliquajacto omnia; neque aliter Pal. quart. nisi quid est non agnoscit ex omni, ac ratiocinent omnia constitutis illis eis cui optimum est: ego nūm sit et no.*

9. *Quæcumque ratione, qui Lamb. est, sed ēlbris ut sit; proximeque illa accedit pal. pr. in quoquā illa ratiocinio qui, certe ac quarti habent, quæ illa ratiocinio qui, L. & V. & quæcumque ratiocinio qui, & Scal. veteri habebat quadrature, et in qua, & ex apolloniusque ex alio codice, et quæm. H. Rasiō phisico.*

10. *Ratiocinatio.* Non abhorre ab emendatione Lamb. sed haec etiam apud plantam solit. vocetur.

11. *Bona natus appellatus.* Pal. pr. & quart. Etiam vero app. quod cum de reperientia laus sit, non dispicit.

12. *Estimatione talis quæ dignum iudicamus.* Manavit à pal. pr. ec. tert.

haec tamen feci pupillati, videlicet, in epite, quæ expressit: & Aldi Nepos

13. *Re. um. ut epite, et p[ro]cerum.* I. ex Maff. lib. v. Man. cum prius legere-

tur inde ut etiammodo & quæcumque pal. nam fecit tert. exhibent

nobis res pal. armi, ut nihil certius sit in legendum, vel omnia illa syllaba

expedita neque eam tantum milie est otii ut penitus rem excusat, et am. Scal. ac Orat. libri in scripferat et veteri: hec interpretaruntur, sed

14. *Qui illud dicant, idem hoc est differi.* 3. Si blandum esset arbitrios

et doceat pal. pr. rescindat iuniora illa verba, qui illud dicant, tan-

quam a glossatore lectio.

3. Epit.

pluris estimari: alia, diuturnitate. itaque consentaneum est his, quæ dicta sunt, ratione illorum, qui illum bonorum finem, quod appellamus extremum, quod ultimum, & crescere patent posse, iisdem placere, esse alium alio etiam sapientiorem, itemque alium magis alio vel peccare, vel recte tacere, quod nobis non licet dicere: qui crescere bonorum finem non putamus. ut enim qui de mactis sunt in aqua, nihil magis respirare possunt, si non longè absunt à lumbo, ut jam, quamvis possint emergere, quam si etiam tum essent in profundo: nec catulus ille, qui jam appropinquit, ut videat, plus earnit, quam is qui modo est natus: & ita qui processit 3 aliquantum ad virtutis aditum, nihilominus in mysteriis est, quamlibet, qui nihil processit. Hæc mirabilia videri intelligo. sed cum certa superiora firma, ac vera sint, his autem ex consentanea, & consequentiæ de eorum quidem veritate est dubitandum. sed quamquam negent, nec virtutes, nec vita crescere: tamen utrumque eorum fundi quodammodo, & quasi dilatauntur. DIVITIAS autem Diogenes censet non eam modò vim habere, ut quali dices sint ad voluntatem, & ad valetudinem bonam, sed eis ut ea contineant: non idem facere eas in virtute, neque in ceteris artibus, ad quas esse dux pacientia posset, continuare autem non posset. itaque à voluntate, aut à bona valetudo sit in bonis, divitias quoque in bonis esse ponendas: at, si sapientia bonum sit, non lequi, ut etiam divitias bonum esse dicamus: nec ab illa re, quæ non sit in bonis, id quod sit in bonis, contineri potest, ob eamque causam & quia cogitationes, comprehensionesque rerum, è quibus efficiuntur artes, appetitionesque motent; cum divitiae non sint in bonis, nulla ars divitias contineri potest. quod si de artibus concedamus, virtutis tamen non sit eadem ratio, propterea quod hoc plurimæ conformatio[n]es & exercitatio[n]es indigent; quod idem in artibus non sit: & quod virtus stabilitatem, firmitatem, constantiam totius vita complectatur, nec eadem hoc in artibus esse videamus. Deinceps explicatur differentia rerum: quam si non ullam esse diceressemus, confundetur omnis vita, ut ab Aristotele: nec ullum sapientius munus, aut opus inveniretur, cùm inter res eas, quæ ad vitam degendant peritter, nihil omnino intercesset, neque ullum delectum adhiberi oportet. itaque cùm esset satis constitutum, id solum esse bonum, quod est honestum, & id malum solum, quod neque; & tunc inter haec, & illa, quæ nihil valerent ad beatitudinem, vivendum, aliquid tamen, quo different, esse voluerunt, ut essent eorum alia estimabiliæ, alia contraria, alia neutrum. quæ autem estimanda essent, eorum in aliis fatis esse causæ, quam obrem quibusdam anteciperentur, ut in valetudine, ut in integritate, scilicet, ut in dolitis vacuitate, ut gloria, divitiam, similium rerum: & alia autem non esse ejusmodi: itemque eorum, quæ nulæ estimatione digna essent, parum fatis habere causæ, quamobrem reperientur, ut dolorem, morbum, sensuum amissionem, paupertatem; igno-

miniam, similia horum: patim non. Itemque hinc esse illud exortum, quod Zeno ὁ γόνυμος, conseq[ue]nt[er]e quod ἀπογονύμος nominavit, cùm uteretur in lingua copia, fa[ct]is tamen nominibus, ac novis, quod nobis in hac inops lingua non conceditur. quantum tu hanc copiosissimam etiam dicere soles. sed non alienum est, quo faciliter verbi intelligatur, rationem & hujus verbis faciendi 2. nonis exponere. Ut enim, inquit, nemo dicit, in regia regem ipsum quasi productum esse ad dignitatem. Id enim est ὁ γόνυμος, sed eos, qui in aliquo honore sint, quorum ordo proxime accedit, ut secundus sit ad regium principatum: si in vita non ea, & quæ primario loco sunt, sed ea, quæ secundum locum obtinent, ὁ γόνυμος, id est, producuntur. quæ vel ita appellemus (id est verbum & verbo) & vel promota, & remota, vel ut dudum diximus, præposita, vel præcipua, & illa regula, se enī intellecta, in verbis iuri faciles esse debemus, quoniam autem omnia, quod est bonum primum locum tenere dicimus, neesse est, nec bonum esse, nec malum hoc quod præpositum, vel præcipuum nominamus. itaq[ue] id definitus, quod sit indiferens, cura estimacione mediorum, quod enim illi ἀδιάφορο dicunt, id mihi ita occurrat, ut indifferenter dicere, neque enim illud fieri poterat ullo modo, ut nihil vel inquietetur in medis, quod aut secundum naturam esset, aut contraria nec, cùm id relinqueretur, nihil in his posse, quod fatis estimabile esset: se nec hoc posito, non aliqua essent præposita. Recte igitur hæc facta distinctio est, atque etiam ab iis, quod faciliter res perspicci possit, hoc simile ponitur. Ut enim, inquit, si hoc singulam esse quasi finem, & ultimum, ita pars jacere talum, ut rectus assit: qui ita talus erit iacitus, ut cadat rectus, præpositum quiddam habebit, ad finem: qui alter, contra. neque tamen illa præpositio tali, ut eum, quem dixi, finem pertinebit: sic ea, quæ sunt præposita, referuntur illi quidem ad finem: sed ad eum vim, naturamque nihil pertinent. Sequitur illa divisio, ut bonorum alii sit ad illud ultimum pertinentia, sic enim appello, que τετρακοντα dicuntur: 11. jam hoc ipsum instituimus, ut placuit, pluribus verbis dicere, 12 quod uno non poterimus: ut res intelligatur, alia autem efficientia, quæ Graci, πονητæ, alia utrumque, de pertinentiis, nihil præter amicum. Sed & pertinetem, 13 & efficientem sapientiam volunt esse, nam quia sapientia est conveniens arte, 14 est illo pertinentiis genere, quod dixi, quod autem honestas actiones assent, & efficit, id efficientis dici potest. Hæc, quæ præposita dicimus, partim sunt per se ipsa præposita, partim quod aliquid efficient, partim utrumque per se, ut quidam habuisse oris, & vultus, ut status, ut motus: in quibus sunt & præponenda quædam, & rejicienda: alia ob eam rem 15 præposita dicuntur, quod ex se aliquid efficient, ut pacientia: illa autem ob utramque rem, ut integræ sensus, ut bona valetudo, de bona

aurem

meritor examen subire Cicerone: & venturis.

9. Vel p[ro]p[ri]etate, & remata, vel, ut dudem diximus præposita, vel præcipua, & liberaria.) Nolui recedere ab editione Vicki, quod ita etiam extaret in palli nostris, etiam præfisi quod is ultima vox, refe[re]ti Man. & Lambd. demunt, addunt, sed non etiam præcepitibus libris vetustis.

10. Nec haec præfisi, ut aliquip r[ati]onib[us] præposita. Expressus quod erat in Massili lib. & pal. pr. vulg. neches poësia.

11. Lambd[us] ip[s]um instituimus. Ita quod bene pall. pr. seu quart. sext. nam hoc.

12. Quod una non pertinet. Negativa non est in Aldo veteri, neq[ue] in illo pall omnino tamen requiriatur.

13. Et efficientem sapientem. pall. pr. test. quart. sext. sapientem, forsitan melius.

14. Est ille pertinentiis genere.) Lambd[us] est illi pert. Aldus Avus & Neopossessor cum ille pertinentiis gen[ere] sed præter nulli nostros, nam pr[et]er adhuc etiam vulg. à quo etiam non recessit: Vicki, ceteri quinque scribunt, est illi pert.

15. Præposita dicuntur.) Olim soli dicebantur resque aliter pall. sex, editio que Vicki.

I. Ergo

1. Crescere patient passus in dem placeat, &c.] Pall. pr. distinxit, pacient, p[ro]p[ri]etate, &c. non ita absurdum.

2. Haec qui præfisi, &c.] Malè vulg. item alterum est in aliquo pall. & editione Vicki.

3. Præcepti abiquibus ad divisionem editum. [Non avertatur auris habitu, quod extrahit. Pall. sic est: iam in tert. à mano prima additum. Err. Steph. dividitur, aliud pro adiunctione propius litteras faciunt: adiunctum, ut potius id posuisset pro templo.

4. Quæ cognitio comprehendit. Non est quod jactet Lambd[us] se reficiens libris reclamantibus nam sic omne in Pall. pr. rectat tamen vulgariter illud significat, in illi. nostris ceteris.

5. Inter haec illa quæ nihil valentur.) Pall. pr. inter illa quæ loc. & loc. haec inter illa quæ nihil valentur. tert. quart. quint. tam haec illa quæ nihil val.

6. Illa autem non est ejusmodi.) Dobites de sinceritate scrip[tor]um, ob pall. pr. in quo, illi autem pacientia.

7. Hæc vero ratione Zenonis Pall. test. secundi voluit forsitan exprimere antiquæ facundi.

8. Que primaria res sunt.) Locum in nos integrum, proditor, pall. in quo primaria res, in quo primaria. Scilicet venus, qui primaria, vicinum est,

gutera fama / quam enim appellant *videlicet*, aptius est
hoc loco *bonam famam*, appellare, quam gloriam / Chrysippus quidem, & Diogenes, detracta utilitate, ne dignum
quidem, ejus causa, portigendum esse dicebant. quibus
ego vehementer assentior. qui autem post eos fuerunt,
cum Carneadem sustinere non possent, hanc, quam dixi,
bonam famam, ipsam propter se propositam, & sumen-
dam esse dixerunt, effecit homini ingenio, & libra altera du-
cata, velle bene audire a parentibus, a propinquis, a boni etiam vi-
vir, idque propter rem ipsam, non propter usum; dicunt
que, ut liberis consulum velimus, etiam si possumus futuri
sunt, propter ipsos. sic fatus post modum in fama tamen
esse propter rem, etiam detracta usu, confundendum. Sed
cum quod *bonum sit*, id *solum bonum esse dicamus*; conser-
vandum tamen est, fungi officio, cum id officium, nec in
bonis ponamus, nec in malis, est enim aliquid in his re-
bus probabile, & quidem ita, ut ejus ratio reddi possit,
& ergo etiam probabiliiter acti ratio reddi possit. Est
autem *OFFICIO*, quod ita factum est, ut ejus facti pro-
babilius ratio reddi possit. ex quo intelligitur, officium me-
dium quoddam esse, quod neque in bonis ponatur, ne
que in contraria. quoniamque in his rebus, quae neque in
virtutibus sunt, neque in virtutis, est tamen quiddam, quod
usui possit esse, tollendum id non est. Est autem ejus ge-
neris actio quoque quoddam, & quidem talis, ut ratio po-
sset agere aliquid, & facere, corum, quod autem ratio
ne actum sit, id officium appellamus. Est igitur officium
eius generis, quod nec in bonis ponatur, nec in contraria. 2 Atqui perspicuum etiam illud est, in ipsis rebus mediis
aliquid agere sapientem, judicat igitur, cum agit, officium
illud esse. quod quoniam *nunquam fallitur in iudicando*, e-
rit in mediis rebus officium; quod efficitur etiam hac
conclusione rationis. Quoniam enim videmus esse quid-
dam quod recte factum appellemus, id autem est perfe-
ctum officium: erit autem etiam inchoatum: ut, *ū justo*
depositu reddere, in recte factis: in officiis ponatur, de-
positum reddere: illo enim addito, *jus*, facit recte fa-
ctum: per se autem hoc ipsum reddere, in officio pon-
tur: quoniamque non dubium est, quin in his, quae media dicimus, sit aliud sumendum, aliud rejiciendum: quid
quid ita sit, aut dicitur, *ū communis officio continetur*, ex quo intelligitur, quoniam *ū ipsius omni natura diliguntur*,
quam sapientem, sumendum, futurumque secundum
naturam sunt, rejecturumque contraria. Ita est quod-
dam commune officium sapientis & insipientis, ex quo
efficitur, versari in his, quae media dicimus. Sed cum ab
his omnia proficiantur officia, non sine causa dicitur, ad
ea referri omnes nostras cogitationes: in his & ex eius
ē vita, & in vita mansione, in quo enim lura sunt,
qua secundum naturam sunt, hujus officium est *in vita*
manere: in quo autem aut sunt plura contraria, aut fore-
videntur, hujus officium est, *ē vita excedere*: quo appareat,
& sapientis est aliquando officium, excedere est vita, cum
beatus sit: & nulli manere in vita, cum sit miser. nam
bonum illud, & malum, quod sepe jam dictum est, postea
consequitur. prima autem illa natura, sive secunda, sive
contraria, sub iudicium sapientis, & dilectionis cadunt:
et que illa subjecta quasi materia sapientiae, itaque de-

manendi in vita & migrandi ratio, omnibus ipsis rebus,
quas supra dixi, metienda. nam neque ipsis, qui virtutes
retinentur in vita, neque ipsis, qui sine virtute iunt, mox
est appetenda. ut, *Ū AUREO OFFICIO* est sapientis, de-
scendere à vita, cum sit beatissimus, si id opportuno facere
possit: quod est convenienter natura vivere. sic enim
centetur, *Ū OPPORTUNIS PROPSITIS* vita. Itaque à sapientia
principitur, le ipsam, si usus sit, sapiens ut relinquat.
Quamobrem cum virtiorum ista vis non sit, ut causam af-
ferant mortis voluntatis: perspicuum est, etiam fructu-
rum, qui indumentis sint, officium esse, manere in vita,
si sunt in maiore parte eorum rerum, quas secundum na-
turas esse dicimus. Et quoniam excedens ē vita, &
manens, xque miser est: nec diuturnius magis ei vita
fugienda facit; non sine causa dicitur, ipsis, qui pluribus
naturalibus frui possent, esse in vita manendum. Pertin-
tere autem ad rem arbitrantur, intelligi natura fieri, *ū li-
bera a parentibus animo*: à quo initio perfectam commu-
nem humanis generi societatem persequimur. quod pri-
mam intelligi debet, figura, membrisque corporum; que
ipsa declarant procreanti à natura habitam esse rationem.
N que vero hæc inter se congiuste possint; *ū natura &*
procreari vellet, *ū* procreatio non curaret. Atque etiam in
beliis vis naturæ incepti potest: quarum in fama, & edu-
catione laborem cum cernimus, *ū* ipsius vocem vide-
mur audire. & Quare ut perspicuum est, natura nos à
dolore abhortere: sic appetet, à natura ipsa, ut eos, quos
genuerimus, amemus, impelli. Ex hoc nascitur, ut etiam
communis hominum inter homines naturalis sit
commendatio, *ū* porteat hominem ab homine ab ipsius, quod
homo sit, non alienum videret. ut eam in membris alia sunt
tangunt sibi nata, ut oculi, ut aures: aliqua etiam cete-
rorum membrorum usum adjuvant, ut crura, ut manus:
sic immanes quedam bestie sibi solum natura sunt: at illa,
qua in concha paulo pinnæ dicitur; isque, qui enar è con-
cha, qui, quod eam custodiat, pinnæ vocatur, in eamq;
cum le recipit, includitur; ut videatur monuisse, ut ca-
veret: itemq; formicæ, apes, ciporæ, aliorum etiam cau-
sa quedam faciunt. multo magis hæc conjunctio est ho-
minis. itaque natura sumus a pia deo creatus, cumq;
esse quasi communem urbem, & civitatem hominum, &
deorum. & unumquemque nostrum, ejus mundi esse par-
tem, & ex quo illud natura conquisit, ut *Ū MUNDEM UTI-
LITATEM NOSTRAE ANTE VENAM*. ut enim leges om-
nium salutem, singulorum salutem, interponunt: sic vir bonus,
& sapiens, & legibus patens, & civilis offici non ignorans,
utilitati omnium plus, quam unus alicujus, aut lux-
confusit. *NEC MAGIS* vituperandus est proditor patriæ,
quam communis utilitas, aut utilitas defertur, propter:
suum utilitatem, aut salutem. ex quo fit ut laudandus sit,
is, qui mortem opteat pro rep, quod doceat, carorem effe:
patriam nobis, quoniammet ipsos. quoniamque illa vox inhu-
mana, & icelerata dicitur, eorum, qui negant se recusa-
re, quo minus, ipsi mortis, terrarum omnium deslagrato confa-
quuntur: quod vulgi quodam versu Græco pronuntia-
nt solet, certe verum est, etiam ipsis, qui aliquando fu-
turi sint, esse propter ipsos consulendum. Ex hac ani-
motum:

1. Ergo ut etiam probabilius altera ratio reddi possit. Totum istud, non est in-
veniendum Aldi somitum negi genti typographorum, ob repetitiones
vocum ratio reddi possit, quod neque aut madaverat, aut Man. filius, aut
Nepos Vicit, amens auctor i reddidit, ne quis fufan id Lambdæce promi-
teretur, videri vult, qui tamen contra illi, nostris sex publicari, proba-
bilis, fuit...

2. Argui. Sic dicit nihil pejus certe quam vulgus argue.

3. Communis officio continetur. Verulius culseram. ed. Vicit omni officio,
sicut & in pali, quaevor, nam secundo defit, tunc, mutavit omni in is-
forte, in aliis officiis.

4. Non negarit qui virtus resistent in vita, *ū* Lambdæce q; suo

mire interpolavit: at legendam erat nam neque virtus resistent in vita,
ita enim pal. præcepit alludijq; ter, in quo neque se qui virtute resistent.

5. *Ū officio sapientis vel genit. 2. Genit. rel. genit. 3. Genit. rel. genit. 4. Genit. rel. genit. 5. Genit. rel. genit. 6. Genit. rel. genit. 7. Genit. rel. genit. 8. Genit. rel. genit. 9. Genit. rel. genit. 10. Genit. rel. genit. 11. Genit. rel. genit. 12. Genit. rel. genit. 13. Genit. rel. genit. 14. Genit. rel. genit. 15. Genit. rel. genit. 16. Genit. rel. genit. 17. Genit. rel. genit. 18. Genit. rel. genit. 19. Genit. rel. genit. 20. Genit. rel. genit. 21. Genit. rel. genit. 22. Genit. rel. genit. 23. Genit. rel. genit. 24. Genit. rel. genit. 25. Genit. rel. genit. 26. Genit. rel. genit. 27. Genit. rel. genit. 28. Genit. rel. genit. 29. Genit. rel. genit. 30. Genit. rel. genit. 31. Genit. rel. genit. 32. Genit. rel. genit. 33. Genit. rel. genit. 34. Genit. rel. genit. 35. Genit. rel. genit. 36. Genit. rel. genit. 37. Genit. rel. genit. 38. Genit. rel. genit. 39. Genit. rel. genit. 40. Genit. rel. genit. 41. Genit. rel. genit. 42. Genit. rel. genit. 43. Genit. rel. genit. 44. Genit. rel. genit. 45. Genit. rel. genit. 46. Genit. rel. genit. 47. Genit. rel. genit. 48. Genit. rel. genit. 49. Genit. rel. genit. 50. Genit. rel. genit. 51. Genit. rel. genit. 52. Genit. rel. genit. 53. Genit. rel. genit. 54. Genit. rel. genit. 55. Genit. rel. genit. 56. Genit. rel. genit. 57. Genit. rel. genit. 58. Genit. rel. genit. 59. Genit. rel. genit. 60. Genit. rel. genit. 61. Genit. rel. genit. 62. Genit. rel. genit. 63. Genit. rel. genit. 64. Genit. rel. genit. 65. Genit. rel. genit. 66. Genit. rel. genit. 67. Genit. rel. genit. 68. Genit. rel. genit. 69. Genit. rel. genit. 70. Genit. rel. genit. 71. Genit. rel. genit. 72. Genit. rel. genit. 73. Genit. rel. genit. 74. Genit. rel. genit. 75. Genit. rel. genit. 76. Genit. rel. genit. 77. Genit. rel. genit. 78. Genit. rel. genit. 79. Genit. rel. genit. 80. Genit. rel. genit. 81. Genit. rel. genit. 82. Genit. rel. genit. 83. Genit. rel. genit. 84. Genit. rel. genit. 85. Genit. rel. genit. 86. Genit. rel. genit. 87. Genit. rel. genit. 88. Genit. rel. genit. 89. Genit. rel. genit. 90. Genit. rel. genit. 91. Genit. rel. genit. 92. Genit. rel. genit. 93. Genit. rel. genit. 94. Genit. rel. genit. 95. Genit. rel. genit. 96. Genit. rel. genit. 97. Genit. rel. genit. 98. Genit. rel. genit. 99. Genit. rel. genit. 100. Genit. rel. genit. 101. Genit. rel. genit. 102. Genit. rel. genit. 103. Genit. rel. genit. 104. Genit. rel. genit. 105. Genit. rel. genit. 106. Genit. rel. genit. 107. Genit. rel. genit. 108. Genit. rel. genit. 109. Genit. rel. genit. 110. Genit. rel. genit. 111. Genit. rel. genit. 112. Genit. rel. genit. 113. Genit. rel. genit. 114. Genit. rel. genit. 115. Genit. rel. genit. 116. Genit. rel. genit. 117. Genit. rel. genit. 118. Genit. rel. genit. 119. Genit. rel. genit. 120. Genit. rel. genit. 121. Genit. rel. genit. 122. Genit. rel. genit. 123. Genit. rel. genit. 124. Genit. rel. genit. 125. Genit. rel. genit. 126. Genit. rel. genit. 127. Genit. rel. genit. 128. Genit. rel. genit. 129. Genit. rel. genit. 130. Genit. rel. genit. 131. Genit. rel. genit. 132. Genit. rel. genit. 133. Genit. rel. genit. 134. Genit. rel. genit. 135. Genit. rel. genit. 136. Genit. rel. genit. 137. Genit. rel. genit. 138. Genit. rel. genit. 139. Genit. rel. genit. 140. Genit. rel. genit. 141. Genit. rel. genit. 142. Genit. rel. genit. 143. Genit. rel. genit. 144. Genit. rel. genit. 145. Genit. rel. genit. 146. Genit. rel. genit. 147. Genit. rel. genit. 148. Genit. rel. genit. 149. Genit. rel. genit. 150. Genit. rel. genit. 151. Genit. rel. genit. 152. Genit. rel. genit. 153. Genit. rel. genit. 154. Genit. rel. genit. 155. Genit. rel. genit. 156. Genit. rel. genit. 157. Genit. rel. genit. 158. Genit. rel. genit. 159. Genit. rel. genit. 160. Genit. rel. genit. 161. Genit. rel. genit. 162. Genit. rel. genit. 163. Genit. rel. genit. 164. Genit. rel. genit. 165. Genit. rel. genit. 166. Genit. rel. genit. 167. Genit. rel. genit. 168. Genit. rel. genit. 169. Genit. rel. genit. 170. Genit. rel. genit. 171. Genit. rel. genit. 172. Genit. rel. genit. 173. Genit. rel. genit. 174. Genit. rel. genit. 175. Genit. rel. genit. 176. Genit. rel. genit. 177. Genit. rel. genit. 178. Genit. rel. genit. 179. Genit. rel. genit. 180. Genit. rel. genit. 181. Genit. rel. genit. 182. Genit. rel. genit. 183. Genit. rel. genit. 184. Genit. rel. genit. 185. Genit. rel. genit. 186. Genit. rel. genit. 187. Genit. rel. genit. 188. Genit. rel. genit. 189. Genit. rel. genit. 190. Genit. rel. genit. 191. Genit. rel. genit. 192. Genit. rel. genit. 193. Genit. rel. genit. 194. Genit. rel. genit. 195. Genit. rel. genit. 196. Genit. rel. genit. 197. Genit. rel. genit. 198. Genit. rel. genit. 199. Genit. rel. genit. 200. Genit. rel. genit. 201. Genit. rel. genit. 202. Genit. rel. genit. 203. Genit. rel. genit. 204. Genit. rel. genit. 205. Genit. rel. genit. 206. Genit. rel. genit. 207. Genit. rel. genit. 208. Genit. rel. genit. 209. Genit. rel. genit. 210. Genit. rel. genit. 211. Genit. rel. genit. 212. Genit. rel. genit. 213. Genit. rel. genit. 214. Genit. rel. genit. 215. Genit. rel. genit. 216. Genit. rel. genit. 217. Genit. rel. genit. 218. Genit. rel. genit. 219. Genit. rel. genit. 220. Genit. rel. genit. 221. Genit. rel. genit. 222. Genit. rel. genit. 223. Genit. rel. genit. 224. Genit. rel. genit. 225. Genit. rel. genit. 226. Genit. rel. genit. 227. Genit. rel. genit. 228. Genit. rel. genit. 229. Genit. rel. genit. 230. Genit. rel. genit. 231. Genit. rel. genit. 232. Genit. rel. genit. 233. Genit. rel. genit. 234. Genit. rel. genit. 235. Genit. rel. genit. 236. Genit. rel. genit. 237. Genit. rel. genit. 238. Genit. rel. genit. 239. Genit. rel. genit. 240. Genit. rel. genit. 241. Genit. rel. genit. 242. Genit. rel. genit. 243. Genit. rel. genit. 244. Genit. rel. genit. 245. Genit. rel. genit. 246. Genit. rel. genit. 247. Genit. rel. genit. 248. Genit. rel. genit. 249. Genit. rel. genit. 250. Genit. rel. genit. 251. Genit. rel. genit. 252. Genit. rel. genit. 253. Genit. rel. genit. 254. Genit. rel. genit. 255. Genit. rel. genit. 256. Genit. rel. genit. 257. Genit. rel. genit. 258. Genit. rel. genit. 259. Genit. rel. genit. 260. Genit. rel. genit. 261. Genit. rel. genit. 262. Genit. rel. genit. 263. Genit. rel. genit. 264. Genit. rel. genit. 265. Genit. rel. genit. 266. Genit. rel. genit. 267. Genit. rel. genit. 268. Genit. rel. genit. 269. Genit. rel. genit. 270. Genit. rel. genit. 271. Genit. rel. genit. 272. Genit. rel. genit. 273. Genit. rel. genit. 274. Genit. rel. genit. 275. Genit. rel. genit. 276. Genit. rel. genit. 277. Genit. rel. genit. 278. Genit. rel. genit. 279. Genit. rel. genit. 280. Genit. rel. genit. 281. Genit. rel. genit. 282. Genit. rel. genit. 283. Genit. rel. genit. 284. Genit. rel. genit. 285. Genit. rel. genit. 286. Genit. rel. genit. 287. Genit. rel. genit. 288. Genit. rel. genit. 289. Genit. rel. genit. 290. Genit. rel. genit. 291. Genit. rel. genit. 292. Genit. rel. genit. 293. Genit. rel. genit. 294. Genit. rel. genit. 295. Genit. rel. genit. 296. Genit. rel. genit. 297. Genit. rel. genit. 298. Genit. rel. genit. 299. Genit. rel. genit. 300. Genit. rel. genit. 301. Genit. rel. genit. 302. Genit. rel. genit. 303. Genit. rel. genit. 304. Genit. rel. genit. 305. Genit. rel. genit. 306. Genit. rel. genit. 307. Genit. rel. genit. 308. Genit. rel. genit. 309. Genit. rel. genit. 310. Genit. rel. genit. 311. Genit. rel. genit. 312. Genit. rel. genit. 313. Genit. rel. genit. 314. Genit. rel. genit. 315. Genit. rel. genit. 316. Genit. rel. genit. 317. Genit. rel. genit. 318. Genit. rel. genit. 319. Genit. rel. genit. 320. Genit. rel. genit. 321. Genit. rel. genit. 322. Genit. rel. genit. 323. Genit. rel. genit. 324. Genit. rel. genit. 325. Genit. rel. genit. 326. Genit. rel. genit. 327. Genit. rel. genit. 328. Genit. rel. genit. 329. Genit. rel. genit. 330. Genit. rel. genit. 331. Genit. rel. genit. 332. Genit. rel. genit. 333. Genit. rel. genit. 334. Genit. rel. genit. 335. Genit. rel. genit. 336. Genit. rel. genit. 337. Genit. rel. genit. 338. Genit. rel. genit. 339. Genit. rel. genit. 340. Genit. rel. genit. 341. Genit. rel. genit. 342. Genit. rel. genit. 343. Genit. rel. genit. 344. Genit. rel. genit. 345. Genit. rel. genit. 346. Genit. rel. genit. 347. Genit. rel. genit. 348. Genit. rel. genit. 349. Genit. rel. genit. 350. Genit. rel. genit. 351. Genit. rel. genit. 352. Genit. rel. genit. 353. Genit. rel. genit. 354. Genit. rel. genit. 355. Genit. rel. genit. 356. Genit. rel. genit. 357. Genit. rel. genit. 358. Genit. rel. genit. 359. Genit. rel. genit. 360. Genit. rel. genit. 361. Genit. rel. genit. 362. Genit. rel. genit. 363. Genit. rel. genit. 364. Genit. rel. genit. 365. Genit. rel. genit. 366. Genit. rel. genit. 367. Genit. rel. genit. 368. Genit. rel. genit. 369. Genit. rel. genit. 370. Genit. rel. genit. 371. Genit. rel. genit. 372. Genit. rel. genit. 373. Genit. rel. genit. 374. Genit. rel. genit. 375. Genit. rel. genit. 376. Genit. rel. genit. 377. Genit. rel. genit. 378. Genit. rel. genit. 379. Genit. rel. genit. 380. Genit. rel. genit. 381. Genit. rel. genit. 382. Genit. rel. genit. 383. Genit. rel. genit. 384. Genit. rel. genit. 385. Genit. rel. genit. 386. Genit. rel. genit. 387. Genit. rel. genit. 388. Genit. rel. genit. 389. Genit. rel. genit. 390. Genit. rel. genit. 391. Genit. rel. genit. 392. Genit. rel. genit. 393. Genit. rel. genit. 394. Genit. rel. genit. 395. Genit. rel. genit. 396. Genit. rel. genit. 397. Genit. rel. genit. 398. Genit. rel. genit. 399. Genit. rel. genit. 400. Genit. rel. genit. 401. Genit. rel. genit. 402. Genit. rel. genit. 403. Genit. rel. genit. 404. Genit. rel. genit. 405. Genit. rel. genit. 406. Genit. rel. genit. 407. Genit. rel. genit. 408. Genit. rel. genit. 409. Genit. rel. genit. 410. Genit. rel. genit. 411. Genit. rel. genit. 412. Genit. rel. genit. 413. Genit. rel. genit. 414. Genit. rel. genit. 415. Genit. rel. genit. 416. Genit. rel. genit. 417. Genit. rel. genit. 418. Genit. rel. genit. 419. Genit. rel. genit. 420. Genit. rel. genit. 421. Genit. rel. genit. 422. Genit. rel. genit. 423. Genit. rel. genit. 424. Genit. rel. genit. 425. Genit. rel. genit. 426. Genit. rel. genit. 427. Genit. rel. genit. 428. Genit. rel. genit. 429. Genit. rel. genit. 430. Genit. rel. genit. 431. Genit. rel. genit. 432. Genit. rel. genit. 433. Genit. rel. genit. 434. Genit. rel. genit. 435. Genit. rel. genit. 436. Genit. rel. genit. 437. Genit. rel. genit. 438. Genit. rel. genit. 439. Genit. rel. genit. 440. Genit. rel. genit. 441. Genit. rel. genit. 442. Genit. rel. genit. 443. Genit. rel. genit. 444. Genit. rel. genit. 445. Genit. rel. genit. 446. Genit. rel. genit. 447. Genit. rel. genit. 448. Genit. rel. genit. 449. Genit. rel. genit. 450. Genit. rel. genit. 451. Genit. rel. genit. 452. Genit. rel. genit. 453. Genit. rel. genit. 454. Genit. rel. genit. 455. Genit. rel. genit. 456. Genit. rel. genit. 457. Genit. rel. genit. 458. Genit. rel. genit. 459. Genit. rel. genit. 460. Genit. rel. genit. 461. Genit. rel. genit. 462. Genit. rel. genit. 463. Genit. rel. genit. 464. Genit. rel. genit. 465. Genit. rel. genit. 466. Genit. rel. genit. 467. Genit. rel. genit. 468. Genit. rel. genit. 469. Genit. rel. genit. 470. Genit. rel. genit. 471. Genit. rel. genit. 472. Genit. rel. genit. 473. Genit. rel. genit. 474. Genit. rel. genit. 475. Genit. rel. genit. 476. Genit. rel. genit. 477. Genit. rel. genit. 478. Genit. rel. genit. 479. Genit. rel. genit. 480. Genit. rel. genit. 481. Genit. rel. genit. 482. Genit. rel. genit. 483. Genit. rel. genit. 484. Genit. rel. genit. 485. Genit. rel. genit. 486. Genit. rel. genit. 487. Genit. rel. genit. 488. Genit. rel. genit. 489. Genit. rel. genit. 490. Genit. rel. genit. 491. Genit. rel. genit. 492. Genit. rel. genit. 493. Genit. rel. genit. 494. Genit. rel. genit. 495. Genit. rel. genit. 496. Genit. rel. genit. 497. Genit. rel. genit. 498. Genit. rel. genit. 499. Genit. rel. genit. 500. Genit. rel. genit. 501. Genit. rel. genit. 502. Genit. rel. genit. 503. Genit. rel. genit. 504. Genit. rel. genit. 505. Genit. rel. genit. 506. Genit. rel. genit. 507. Genit. rel. genit. 508. Genit. rel. genit. 509. Genit. rel. genit. 510. Genit. rel. genit. 511. Genit. rel. genit. 512. Genit. rel. genit. 513. Genit. rel. genit. 514. Genit. rel. genit. 515. Genit. rel. genit. 516. Genit. rel. genit. 517. Genit. rel. genit. 518. Genit. rel. genit. 519. Genit. rel. genit. 520. Genit. rel. genit. 521. Genit. rel. genit. 522. Genit. rel. genit. 523. Genit. rel. genit. 524. Genit. rel. genit. 525. Genit. rel. genit. 526. Genit. rel. genit. 527. Genit. rel. genit. 528. Genit. rel. genit. 529. Genit. rel. genit. 530. Genit. rel. genit. 531. Genit. rel. genit. 532. Genit. rel. genit. 533. Genit. rel. genit. 534. Genit. rel. genit. 535. Genit. rel. genit. 536. Genit. rel. genit. 537. Genit. rel. genit. 538. Genit. rel. genit. 539. Genit. rel. genit. 540. Genit. rel. genit. 541. Genit. rel. genit. 542. Genit. rel. genit. 543. Genit. rel. genit. 544. Genit. rel. genit. 545. Genit. rel. genit. 546. Genit. rel. genit. 547. Genit. rel. genit. 548. Genit. rel. genit. 549. Genit. rel. genit. 550. Genit. rel. genit. 551. Genit. rel. genit. 552. Genit. rel. genit. 553. Genit. rel. genit. 554. Genit. rel. genit. 555. Genit. rel. genit. 556. Genit. rel. genit. 557. Genit. rel. genit. 558. Genit. rel. genit. 559. Genit. rel. genit. 560. Genit. rel. genit. 561. Genit. rel. genit. 562. Genit. rel. genit. 563. Genit. rel. genit. 564. Genit. rel. genit. 565. Genit. rel. genit. 566. Genit. rel. genit. 567. Genit. rel. genit. 568. Genit. rel. genit. 569. Genit. rel. genit. 570. Genit. rel. genit. 571. Genit. rel. genit. 572. Genit. rel. genit. 573. Genit. rel. genit. 574. Genit. rel. genit. 575. Genit. rel. genit. 576. Genit. rel. genit. 577. Genit. rel. genit. 578. Genit. rel. genit. 579. Genit. rel. genit. 580. Genit. rel. genit. 581. Genit. rel. genit. 582. Genit. rel. genit. 583. Genit. rel. genit. 584. Genit. rel. genit. 585. Genit. rel. genit. 586. Genit. rel. genit. 587. Genit. rel. genit. 588. Genit. rel. genit. 589. Genit. rel. genit. 590. Genit. rel. genit. 591. Genit. rel. genit. 592. Genit. rel. genit. 593. Genit. rel. genit. 594. Genit. rel. genit. 595. Genit. rel. genit. 596. Genit. rel. genit. 597. Genit. rel. genit. 598. Genit. rel. genit. 599. Genit. rel. genit. 600. Genit. rel. genit. 601. Genit. rel. genit. 602. Genit. rel. genit. 603. Genit. rel. genit. 604. Genit. rel. genit. 605. Genit. rel. genit. 606. Genit. rel. genit. 607. Genit. rel. genit. 608. Genit. rel. genit. 609. Genit. rel. genit. 610. Genit. rel. genit. 611. Genit. rel. genit. 612. Genit. rel. genit. 613. Genit. rel. genit. 614. Genit. rel. genit. 615. Genit. rel. genit. 616. Genit. rel. genit. 617. Genit. rel. genit. 618. Genit. rel. genit. 619. Genit. rel. genit. 620. Genit. rel. genit. 621. Genit. rel. genit. 622. Genit. rel. genit. 623. Genit. rel. genit. 624. Genit. rel. genit. 625. Genit. rel. genit. 626. Genit. rel. genit. 627. Genit. rel. genit. 628. Genit. rel. genit. 629. Genit. rel. genit. 630. Genit. rel. genit. 631. Genit. rel. genit. 632. Genit. rel. genit. 633. Genit. rel. genit. 634. Genit. rel. genit. 635. Genit. rel. genit. 636. Genit. rel. genit. 637. Genit. rel. genit. 638. Genit. rel. genit. 639. Genit. rel. genit. 640. Genit. rel. genit. 641. Genit. rel. genit. 642. Genit. rel. genit. 643. Genit. rel. genit. 644. Genit. rel. genit. 645. Genit. rel. genit. 646. Genit. rel. genit. 647. Genit. rel. genit. 648. Genit. rel. genit. 649. Genit. rel. genit. 650. Genit. rel. genit. 651. Genit. rel. genit. 652. Genit. rel. genit. 653. Genit. rel. genit. 654. Genit. rel. genit. 655. Genit. rel. genit. 656. Genit. rel. genit. 657. Genit. rel. genit. 658. Genit. rel. genit. 659. Genit. rel. genit. 660. Genit. rel. genit. 661. Genit. rel. genit. 662. Genit. rel. genit. 663. Genit. rel. genit. 664. Genit. rel. genit. 665. Genit. rel. genit. 666. Genit. rel. genit. 667. Genit. rel. genit. 668. Genit. rel. genit. 66*

morum affectione testamenta, commendationesque momentum natu sunt, quodque nemo in solitudine vitam agere velit, ne cum infinita quidem voluptatum abundantia; facile intelligitur, nos ad conjunctiones, cōgregacionemque hominum, & ad naturalem communitatē esse natos. IMPELLIMUS autem natura, ut prodeſt velimus quamplurimis, in primisq; docendo, rationibusq; prudenter tradendis. itaque non facile eſt inventio, quis, quod ſit ipſe, non iradas alteri. Ita noſ ſolum ad diſcendum propensiūmus, verū etiam ad doceandum. Atque ut tauris natura datum eſt, ut pro virtutis contra leones summa vi, impetuque contendant: ſicq; QUT VALENT opib; atque id facere poſſunt, ut de Hercule, & Libero accepimus, ad ſervandum genus hominum natura incitantur. Atque etiam Jove in cū optimum & maximum dicimus, cumque eandem ſalutarem, hospitalem, ſtatorem, hoc intelligi volamus, ſalutem hominum in ejus eſt tutela. Minimè autem conuenit, & cū ipſi inter nos abjecti, neglegenteſi ſumus, poſtolare, ut dii immortalibus caſi ſumus, & ab his diligamus. quemadmodum igitur membris utimur prius, quam dicimus, cujus ea utilitas cauſa habeamus; ſic inter nos natu ad civilem communitatē coniuncti, & conficiati ſumus. quod ni ita ſe haberet, nec iuſtitia ulius eſſet, nec bonitati locus. Et quo modo hominum inter homines iuri eſt vincula putant, ſic homini nihil iuri eſt eſſe cito belis, praecipue enim Chrysippus, CETERA MATA eſt hominum cauſa, & deorum: eos autem, communitatē, & societatis lux, ut bestiis homines uti ad utilitatem ſum possint sine iuſtria. quoniamque ea natura eſt hominis, & ut ei cum genere humano quaſi civile ius intercederet qui id conſervaret, eum iuſtum: 3 qui migrauit, iuſtam fore. ſed, quemadmodum, THATRUM cū commune ſit, reſtē tamen dici potest, ejus eſt eum locum, quem quique occupabit, ſic in urbe mundove communī non adverſetur ius, quo minus ſuum quidque cujusque ſit. cū autem ad tuendos, conſervandoque homines hominem natum eſt videamus: conſentaneum eſt huic natura, ut ſapiens velli gerere, & administrare ſemp̄l. atque, ut e natura vivat, uxoret adjungere, & velle ex ea liberos. Ne amors quidem ſanctos, à ſapienti alienos eſt arbitrantur. Cynicorum autem rationem, atque vitam alii cadere in ſapientem dicunt, ſiquis ejusmodi forte cauſa incident, ut id faciendum ſit: alii nullo modo. Utvero conſervetur omnis homini erga heminem ſocietas, coniunctio, caritas, & emolumenta, & deſtinentia, quād pālū & bālū appello, communia eſt voluerunt: quoniam altera profunt, nocent alera, nec ſolū ea communia, verū etiam paria eſt diuerſunt. incommoda autem, & commoda (in dōxēnī & & ἀπόχετην appello) communia eſt voluerunt, ac paria noluerunt. illa enim quā profunt, aut quā nocent, aut bona ſunt, aut mala: quā ſint paria necesse eſt, commoda autem, aut incommoda in eo genere ſunt,

quā praepoſita, & rejecta dicimus. ea poſſunt paria non eſſe: ſed emolumenta communia eſt dicuntur, reſtē autem ſadū, & peccata, non habentur communia. Amicitiam autem adhibendam eſt clement, quia fit ex eo genere, quā poſſunt, quamquam autem in amicitia alii dicant: ALIQUAE CARA M eſt ſapienti rationem amici, ac ſum: alii autem ſibi cuique cariorem, ſuam tamē bi quoque posteriores fatentur, alienum eſt à iuſtitia, ad quam natūrā eſt videamus. detrahatur quid aliq; quid ſibi affluit, minime vero probatur huic diſcipiūx, de qua loquor, aut amicitia, aut iuſtitia, proprias utilitates adſcribi aut poſtulare. ſed eadem enim utilitates poterunt eis labefactare, atque perverttere. etenim NEC JUSTITIAS, nec amicitias eſt omnino poterunt, niſi ipſe per ſe expetantur, ius autem, quod ita dicit, appellari poſſit, & id eſt natura: ALIENUMQUE eſt ſapienti non modo iuſtriam cui facete, verū etiam nocere, nec vero ſcluſum eſt cum amicis, aut bene meritis conſociare, aut coniungere iuſtriam: graviflomeque & veriliſſime defendit, manuq; aequum ab utilitate poſſe ſe jungi, & quidquid aequum iſtum eſt, id etiam honestum, viciſſimque, quidquid eſt honestum, id iuſtum etiam, atque aequum fore. Ad easque virtutes, de quibus diſputatum eſt dialekticam etiam adjungant, & physican: eaque ambas virtutum nomine appellant: alteram, quād habeat rationem, ne cui falſo alſentur, neve umquam capiōta probabilitate fallamur, eaq; que de bonis & malis diceremus, ut rene, tuerique poſſimus nam ſine hac arte q; que inviſitabitur ab vero abduci, fallique poſſe. reſtē igitur, si omnibus in rebus temeraria, ignoratioque pietosa eſt, 10 ab his ea, que tollit hanc, virtus nominata eſt. Physica quoque non ſine cauſa tributus idem eſt honos: propter quod que CONVENIENTER natura iuſtrius fit, & proficisciendum eſt ab omnimundo, & ab eius procuratiōne. nec vero poſt quisquam de bonis, & malis vere judicare, niſi omni cognitione natura, & vita etiam deorum, & utrum convenientat, nec ne, natura hominis cum universis: quoniam ſunt vetera precepta ſapientium, qui jacenti II TEMPORE PARERE, & SEQUI D EUM, & SE NOSCERE, & NIHIL NIMIS. Hac ſine physica quād vim habent, & habent maxima videtur nemo poſſit. Atque etiam ad iuſtitiam coſtendam, ad tuendas amicitias, & reliquas caritates quid natura valcat, hæc ea cognitio poſſet trahere. Nec veſtigia aduersus deos, nec quanta hiſ gratia debeatuer, ſine explicatione nature intelligi poſſet. Sed jam ſentio me eſt longius protectum, quād proposita ratio poſtularet. verū admirabilis compoſitio diſtriplina, incredibilisque terum traxit ordo 12 que perdeos immortaleis, nonne miraris? QUID ENIM aut in natura, qui nihil eſt aptius, nihil deſcriptius aut in operibus manu factis tam coſtitutum, tam que in compactum & coagimentatum inveniri poſteſt, quid poſteſt priori non convenienter quid legiuntur, quod non reſpondeat superiori? quid noſ ſic alio ex alio ſectetur, ut noſ ſi uia littore a moveris, labet omnia? 13 nec tamē quid eſt, quo moventur

1. Cum ipſi inter nos ſubtili neglegitque? Leſtio minus vera ſi flandum. Pal. pr. in quibus uel neglegitque numerum reſer bendom, uel neglegitque, doct' ſi ſum in Pal. tert. in quo, ne vides abſtine neglegitque.

2. Ueſtē cum genere, &c. Sic Lamban ē miſi, nescio, led cum Pal. pr. & quart. ſervant, ut in eum genere: vocem ilam in hanc facile degenerare puto ſi ſentio, nolam ſamem fecit illud nostrum.

3. Qui magis accidit inſufflare? Sic Pall. quinque, nam pr. illa alioquin optimus, qui negat, autem ex agno abſtardi nihil eſt habere, olim vulg. qui vides, uite circulum a Lamb.

4. Leſtio ex talibus. Non potui excludere ſcripțoram Pal. pr. & quart. efta voc: que erat in omnibus vulg. à fine, pereſſare, in quibus efta efta incidunt. P. Man. autem quoniam profeſſo nobis obtrufiſſet Lamb. ex talibus proceſſare, omnia illa reſtē, voce gratioſiſima.

5. Ea reſtē dicitur. Malum cum Pal. pr. dicitur.

6. Bedemus in ſuſſa. 1) Sc̄reſtē Pall. alli ſuſſa, quod in editio, ubi a Lamb. dicitur ſuſſa. Meſeſtē ſuſſa, utramque vacem jugularē, tanquam ſupervacuum.

7. Id eſt ueniam. Lamb. ed. diſtra, quod congecerat Pauli. Man.

ſed nū illis ei ſcriptū ſe accedit; Pal. placuit tamen Scalig.

8. Euſtathius obſeruans: Scal. ſcripſit in eis lineas diſtinctas.

9. Quoniam ab tranſu. Erat Pal. pr. & Man. minus reſtē haſtentus impreſſi, ab tranſu.

10. Aſſiſtē ſe illi ſe ſe uenit. &c. Adblānditū valde leſtio co-dicis Scal. ar. ea que illi ſe ſe uenit. &c.

11. Temp. i pueri. Multa verſim in a protol. P. Viſt eorū arbitror hec. I. hec. endam perire. 12. Vnde leſtio 20, quod ſuſſa adquicito, haud tamē ei adm. nesciam. Palli noctis.

13. Que non Diam immortale. Pal. pr. gemit, ut referatur ad ordinem neli oī ſe reſtē pueri, omni noſ Pauli. Man.

14. Coagulatione, coagimentatione. 15. pr. ſuſſa, quod ſuſſa, ex que formari quidem poſſe, coagulatione: fed familius eft vero natum ex veſtē ſe bendixit, omni coagimacarum alioq; nat quoconclit, coagimacatum.

15. Vnde ſuſſa quādum eſt quādum poſſe. Reſtaurav. hunc ſuſſa volentibus omnibus membrinis vñl. othecē Pall. pries habebamus, quid metu. ſed bene quod id haſtentus eum nemo interpretabat.

moveri possit, quam gravis verò, quam magnifica, quam constans conficiunt persona sapientis? qui, cum ratione docuerit, quod honestum esse, id est solum bonum, semper sit necesse est beatus, vereque omnia ista nomina possideat, quae trideteri ab imperitis solent. rectius enim appellabitur rex, quam Tarquinius, qui nee se, ne fuis reges posuit: rectius magister populi, (is enim est dictator) quam Sulla, qui trium pestiferorum vitiorum, luxuriae, avaritiae, crudelitatis magister fuit. rectius dives, quam Crassus, qui, nisi equus, numquam Euphratem nulla bellum caula transire voluisse. rectè eius omnia dicuntur, qui scit utrū SOLUS OMNIBUS. rectè etiam pulcher appellabitur: a nimi enim lineamenta, sunt pulchriora, quam corporis: rectè solus liber, nec dominationi cuiusquam patens, neque obediens cupiditati; rectè invictus, cuius etiam si corpus constringatur, animo tamen vincula injici nulla possint: neque expectet ullum tempus etatis, ut tum denique judicetur. beatusne fuerit, cum extremum vite diem morte consecerit: quod ille unus è septem sapientibus non sapientem Cœsium monuit nam si beatus umquam fuisset, beatam vitam usque ad illum à Cyro et exstinctum regum protulisset. quod si ita est, ut neque quisquam, nisi bonus vir, & omnes boni beati sint: quid philosophia magis cœlendum, aut quid id est virtute divinius?

Ex finibus regum præmisso. Non potest duplere quod reperi in Pali. p. p. subdit.

M. TULLII CICERONIS DE FINIBUS BONORUM ET MALORUM, AD BRUTVM, LIBER QVARTVS.

SYNOPSIS.

P. Zenoni principi Stoicorum nullam fuisse causam, cur à Peripateticis & Academicis verbis discentires de summi boni sententia: Stoicos virtutes & via per eam exequare: & in aliis quibusdam labi.

UNUS cum dixisset, finemille. ego autem, nō tu, inquam, Cato, ista exposuisti tam multa memoriter, tam obscuritate dilucide, itaque aut omittamus contraria omnia velle aliquid, aut spatiū suinamus ad cogitandum: tam enim diligenter, eti minus verè, (nam nondum id quidem audeo dicere) sed tamen accurate non modo fundatam, verum etiam exstructam disciplinam non est facile perdiscere. Tum ille, aī tandem, inquit, cum ego te hac nova legi videam eodem die accusatori respondere, & tribus horis perorare, in hac me causa tempus dilatatum putas? quia tamen à te agetur non melior, quam illa sunt, quas interdum obtinet. Quare istam quoque aggredere, tractaram præfitem & ab aliis, & à te ipso à pte, ut tibi deesse non possit oratio. Tum ego, i. Non mehercule folio temere contra Stoicos: non quo illis admodum ascendi; sed pudore impedit: ita multa dicunt, quæ vix intelligam. Obscurus, inquit, quædam esse confiteor: nec tam ab illis ita dicuntur de industria: sed inest in rebus ipsius

obscuritas. Cur igitur easdem res, inquam; Peripateticis dicentibus, verbum nullum est, quod non intelligant? Easdemne res, inquit, an parum differunt, non verbis Stoicos a Peripateticis, sed universa re, & & rota sententia discentire? Atqui, inquam, Cato, si istud obtinueris, traducas me ad te totum licebit. Putabam equidem satis, inquit, me dixisse, quare ad ea primū, si videtur, si aliud quid voles postea. 3. Introdū isto quidem, inquam, loco: nisi iniquum postulo, responde arbitriatu meo. Ut placet, inquit, 4 et si enim illius erat apius, quem cuique concedere. Existimo, inquam, Caro, veteres illos Platonis auditores, Speusippum, Aristotelem, Xenocratem, deinde eorum, Polemonem, Theophrastum, satris & copiose, & eleganter habuisse constitutam disciplinam, ut non esset causa Zenoni, cum Polemonem audisset, cur & ab eo ipso, & ab his superioribus dissideret. quorum fuit hæc institutio in qua animadversa velim, quid putes mutandum, nec exspectes, dum ad omnia dicam quæ à te dicta sunt universa enim illorum ratione cum tota vestra configēsum puto, quæ cum videbent, ita nos esse natos, ut de communiter ad eas virtutes, apies.

^{1.} Non mehercule folio rem? Haud in pte Pal. pr. ac tert. interponit. quem, ea dem habet folio, hoc modo. Non habet quan folio se rem & vero certe omnes habent folio præter secundum etiam edidit P. V. Ita adeo ut aliquid adducere hec latere videatur res bona.

^{2.} Et recte sententia discentire. Pal. p. & quart. item ed V. & disde. sed com & mōs, etdem d. Et o repator, non a. sus fu admittere.

^{3.} Introdū quidem inquam locum, si inquam, &c. Sic hodie quod dem patam vulgatus at Alius avus ediderat, in me, quod dem inquam; que tunc &c. nec alter V. & proxime ad miseros; qui tamen vobulo adhuc one auctores. nam pr. habet, inquit quidem, inquam que tunc

quidem inquam alter sex: in dñe certi. & quart. quād quod il, quidem inquam que num fec habebatq; q; quicquid Lambin non exa minatis, putos, platearum libris, obser. sit nobis Lambi si quidem inquam locutus.

^{4.} Atque enim illud excepimus, &c.) Revocavimus ex ms. Pall. & edid. vert. excolorant medietate, & ro. us leviter. & r. in. adhuc licentius Lamb. obsecrat nobis, q; illud etiam quidem inquam, quod ei inquit evirare aliquem, si loco non estimare hec hæret P. M. dum non attendit & sancto. Scal. securus libros Lamb. emendabat et illud & et ap. quidem, sciat evirare, id est, suo quidem loco.

3. Quod